

VJESNIK

HRVATSKE DOMINIKANSKE PROVINCIJE

God. XXXIX.

ožujak 2002.

br. 91

Draga subraćo, cijenjeni čitatelji!

Za vrijeme pisanja ovih uvodnih, prigodnih riječi zatekla me vijest o smrti uzoritog kardinala Franje Kuharića. Razumljivo da sam odmah ostavio po strani pisanje i pokušao se snaći u šutnji pogođenosti. Olakšavajuća okolnost u toj zatečenosti, bila mi je upravo netom upućena molba jednog umjetnika da učinim kratki osvrt na njegovu knjigu "Smrt u slikarstvu". Dakle, preuzeta obveza tematski je na istoj liniji sa stvarnošću – smrt Nadbiskupa u miru.

Jučer sam još vrlo elokventno iznosio promišljanja o smrti, a sada šutnja i molitveni *memento* – pred najevidentnijom činjenicom života. Što sam više bio pod izvjesnim pritiskom i u tom nastojanju da "shvatim" tajnu smrti to više sam dozivao u sjećanje slike iz nekolicine osobnih susreta s preminulim prijateljem našega Reda. Nemam namjeru ovdje Vam podastrijeti nekrolog lika i djela Kardinala jer ćete zasigurno idućih dana imati prilike čuti ili pročitati rječitija i kompetentnija kazivanja. Jedno, pak, će zasigurno biti osnova svim razboritim govorima, a to je (ne samo osobno) sjećanje na preminulog pastira zagrebačke Crkve. A sjećanje nije prakticiranje pasivnosti ili nepotrebno produciranje prošlosti, nego je ponajvećma dozivanje (ne samo slika iz!) života.

Svaki naš sa životom povezani govor svoje ishodište i svoj cilj treba imati upravo u životu. Pa tako i govor o kardinalu Kuhariću je prije svega *memoria vitae*, te nije i ne smije biti prenaplašeno posmrtna retorika nego je sjećanje iz respekta prema životu, uspjeloj i uzornoj biografiji. Jer, kako bismo kompetentno i autentično tražili trag "shvaćanja" smrti trebamo se vratiti životu.

Nalazimo se u posebnom liturgijskom vremenu korizme, priprave za slavlja središnjih otajstava naše vjere: muke, smrti i uskrsnuća Isusa Krista. Dakle, ne *celebriramo* ili komemoriramo prošlo vrijeme, događaje ili Osobu iz povijesti početaka Crkve. Komemoracija bi bila veličanje i(li) stvaranje spomenika prošlosti, prenaplašavanje osobe a ne usredotočavanje na Isusovo spasiteljsko djelo značilo bi stvaranje ideologije od kršćanstva. Sjećamo se djela Spasenja kako bismo ga posadašnjili u našem sasvim konkretnom životu.

Dakle, sjećanje ne radi prošlosti nego zbog budućnosti, kao orijentacija za autentično i dosljedno življenje svoje vjere i poziva, ovdje i sada. Kreativno sjećanje koje je sposobno otkriti raznoliko življenu

crkvenost, bogatstvo tradicija, i u konačnici sjećanje koje će nam omogućiti ne samo zajedništvo povezanosti s prošlima nego što više sa sadašnjima.

Drugi vatikanski koncil nije bio novost i osvježenje za Crkvu zbog revolucionarnih odluka ili teoloških definicija. Novi početak su saborski oci omogućili i učinili jer su prakticirali kreativno sjećanje, jer su ponovno ispričali prošlost Crkve. Slično bi trebalo biti i na našim samostanskim ili provincijskim skupštinama odnosno općim zborovima Reda, a ništa manje i u našim sasvim osobnim dijalozima. Ponižeti i ugraditi sjećanje koje će nas osloboditi za novo, i naša je zadaća – ne samo u ove preduskršne dane.

Fra Angelico, Marije na grobu

Izvjelni vrhunac naša bi sjećanja trebala imati u osobno prakticiranom sakramentu pomirenja. Pomirenje nam otvara vrata u autentično zajedništvo za euharistijskim stolom. Naime, dar opraštanja kod Posljednje večere ne proizlazi iz Isusova zaborava ili zanemarivanja naših pogrešaka, nego iz činjenice da nas Isus Krist u potpunosti uzima ozbiljno – skupa s našim grijesima i manjkavostima.

To Isusovo uzimanje nas ozbiljno jest nadasve duboki kreativni čin izliječenja. Sakrament pomirenja, dakle, nije osposobljavanje za zaborav ili za brisanje naših neuspjelih životnih sličica nego omogućavanje sjećanja kao izvor snage i novog života. U tom smislu i mi smo pozvani probuditi i svakodnevno prakticirati sjećanje: sjećanje o svom ljudskom kao i poslanju kroz milost krštenja, prisjetiti se svog "Da" Gospodinu kao i svog "Evo me" sv. ocu Dominiku.

Možda banalno zvuče ove riječi poziva na sjećanje. No, ako se odlučimo za kreativno sjećanje donijet će nam zasigurno iznenađujuću novost i dar uzimanja sebe i svojih riječi ozbiljno. Nije to poziv na onaj s

negativnim predznakom "razgovor sa samim sobom", nego pozivnica da tražimo sebe kako bismo omogućili i otkrili stvarno mjesto Boga u našem životu. Tada će zasigurno i Bog dobiti možda još prepoznatljiviju i značajniju ulogu u našem životu, a samim time i naše specifično redovničko poslanje, kao i svaki subrat u našem zajedničkom dominikanskom putu svjedočenja Radosne vijesti.

Uskrsno Evanđelje nas i ove godine "podsjeća": Žene su na uskrsno jutro pohitale na Isusov grob. Ponijele su pomasti i miomirise kako bi otklonile zadah raspadnutog tijela i time na neki način "sačuvale" izvanjski izgled tijela i spomen na pokojnika. To je bilo sve što su se "sjetile" ponijeti sa sobom, kako bi ispunile obvezu prema pobožnim židovskim običajima. Sjećanje na riječi, koje je Isus nekoć govorio, tu memoriju izgleda nisu više imale. Bespomoćno stoje pred grobom i nitko i ništa im u prvi trenutak ne pomaže razbiti tugu. Ono što bi im trebalo jest sjećanje na Isusove riječi.

Žene uskrsnog jutra previše su se držale običaja i forme. Stoga su sa svojim miomirisima "umrlom tijelu Isusovu" željele otkloniti zadah smrti, ali dogodilo se obrnuto. Nisu one Učitelju odstranile zadah smrti, nego on njima. Isus je to tako učinio što ih je podsjetio na svoju propovjed, na svoja djela, na riječi života koje su im omogućile "shvatiti prazan grob".

I mi idemo ususret ne samo svakodnevnim velikim petcima naših života nego i Uskrsu. Kakvo će biti naše ponašanje i govor pred tajnom smrti i života, zavisi puno od toga s kojom "memorijom" hodočastimo kroz život. Kao ljudi vjere pozvani smo naviještati i živjeti da naš kršćanski život – kako je rekao jedan teolog – poznaje umiranje koje nema smrti. To nije samo ispovijedanje uskrsnuća, nego nadasve prakticiranje kršćanske vjere i pred licem (tjelesne) smrti dragih osoba – upravo sa suzom zahvalnicom. A zahvalnost počinje prakticiranjem sjećanja, i naočigled smrti kardinala Kuharića i svih drugih ljudi. To je slavlje Uskrsa prije vječnog Vazma.

U tom smislu svima nama želim ZAHVALAN I BLAGOSLOVLJEN USKRS!

Vaš

PROVINCIJAL
HRVATSKE DOMINIKANSKE PROVINCIJE

IZ PROVINCIJALATA

28. studenoga 2001. novicijat je napustio fr. Antonio Pavao Kolar
22. prosinca na konventualnoj misi fr. Provincijal podijelio službe čitača i akolite bogoslovima: fr. Benedikt Tihomir Miličević, fr. Petar Galić, fr. Leopold Nikola Noso, fr. Mihael Mario Tolj i fr. Mario Jakov Klarić (*litterae testimoniales*, dopisi br. 458 - 462/ 2001.)
24. prosinca fr. Anastazio P. Petrić, nakon ostavke na starješinstvo fr. Nikole Mioč, postavljen za starješinu bolskog samostana (dopis br. 465./2001.)
28. prosinca fr. Viktor Arh postavljen za starješinu samostana u Žalcu (dopis br. 468./2001.)
24. siječnja izišla poštanska marka u čast bl. Augustina Kažotića povodom 300. obljetnice proglašenja blaženim
10. veljače 2002. fr. Mirko Ljubić assigniran u dubrovački samostan (dopis br. 58./2002.)
8. ožujka fr. Luka Prcela potvrđen za priora splitskog samostana (dopis br. 87./2002.)

ZAPISNIK XII. SJEDNICE PROVINCIJSKOG VIJEĆA

Zagreb, 18. i 19. siječnja 2002.

Prisutni su bili: fr. Ivo Plenković, fr. Stanko Prcela, fr. Marijan Jurčević, fr. Marinko Zadro, fr. Hrvoje Lasić, fr. Ivan Arzenšek, fr. Anto Gavrić, fr. Tomislav Kraljević, fr. Kristijan D. Raič i provincijal fr. Frano Prcela.

Fr. Ivo Plenković je na početku rada održao kratki duhovni nagovor.

1. Kako na prošlom Vijeću, koje je održano u sklopu Intermedije, nije čitan zapisnik s X. sjednice, sad je pročitano i taj zapisnik kao i zapisnik XI. sjednice

2. "Centar za studij i izdavačku djelatnost" – kako dalje?

Nakon dulje rasprave fr. Anto Gavrić razriješen je službe Voditelja "Centra" i na njegovo mjesto postavljen je fr. Slavko Slišković. Fr. Anto je ostao član "Centra" dok nisu prihvaćene ostavke fr. Franje Šanjeka i fr. Alojza Čubelića.

3. "Ratio studiorum particularis"

Fr. Hrvoje Lasić je ukratko predstavio RSP dok su vjećnici iznosili primjedbe o svakoj pojedinoj točki. Odlučeno je da dosadašnji sastavljači dorade prijedložak i neka ga dostave na drugo čitanje Vijeću.

4. "Godina bl. Augustina Kažotića"

Provincijal je najprije izvjestio o dosad učinjenom:

a) Proslava blagdana bl. Augustina Kažotića u Trogiru i u Zagrebu.

b) Znanstveni kolokvij održan 11. studenog 2001. u Zagrebu.

c) Projekt "Došašće – vrijeme solidarnosti" na tri razine - predavanja, tematske propovijedi i konkretna pomoć siromašnima.

U vremenu do zatvaranja "Godine" u planu su:

a) "Tjedan knjige" od 9. do 16. veljače 2002.

b) Pošta će povodom 300. obljetnice beatifikacije, 24. siječnja 2002. izdati markicu s likom bl. Augustina Kažotića u nizu "Poznati Hrvati", a u vrijednosti 3,5 kuna. Predviđa se i njezino predstavljanje početkom ožujka.

c) Zatvaranje "Godine" bit će 7. travnja u novoj crkvi na Volovčici. Pozvana su i braća iz drugih zajednica sudjelovati u ovome slavlju.

5. Razno

Provincijal je informirao vjećnike da je krajem studenoga prošle godine novicijal napustio Antonio Kolar, a fr. Ivo Plenković, učitelj novaka, upoznao je vjećnike o samom Antoniju te razlozima napuštanja. Jednako tako naglasio je potrebu strože selekcije pripuštanja u novicijal.

Još jednom je uviđena potreba da postulatura ne bude zajedno sa studentatom.

Provincijal je informirao o izdavanju Dominikanskog časoslova, Konstitucija, Akta Opće skupštine te novog Kataloga Provincije.

Zapisničar: fr. Slavko Slišković

OBLJETNICE U 2002. GODINI**Travanj**

1. 30. rođendan fr. Alojza Ćubelić
4. 300. obljetnica proglašenja blaženim Augustina Kažotića
25. 65. rođendan fr. Jure Buljan

Svibanj

4. 40. godišnjica zavjeta fr. Karla Posavec
8. 75. godišnjica otvorenja samostana u Zagrebu
10. 65. rođendan fr. Ive Plenković
31. 10. godišnjica svećeničkog ređenja fr. Frane Prcela

Lipanj

18. 50. rođendan fr. Marka Bobaš

Srpanj

5. 60. godišnjica svećeničkog ređenja fr. Augustina Pavlović
19. 60. godišnjica svećeničkog ređenja fr. Tončija Dešković
22. 40. godišnjica zavjeta fr. Karla Ćavar, fr. Ivana Odrlijn i fr. Luke Prcela
29. 60. godišnjica zavjeta fr. Eugena Bižaca

Kolovoz

1. 50. rođendan fr. Zvonka Knežević
12. 40. godišnjica svećeničkog ređenja fr. Manesa Zdolšek

Rujan

16. 30. godišnjica zavjeta fr. Mirka Jagnjić
20. 85. rođendan fr. Tončija Dešković
21. 10. godišnjica zavjeta fr. Kristijana D. Raič i fr. Alojza Ćubelić

Studeni

1. 90. rođendan fr. Randa Paršić

Prosinac

2. 65. rođendan fr. Ljudevita Josipa Jeđud

NEKI VAŽNIJI TERMINI FR. PROVINCIJALA

15. 12. 2001. ZAGREB: oproštaj zagrebačke zajednice i naše Provincije od fr. Dietharda Zils, O.P., nakon godine dana života i rada u našoj kući u Klopču.
21. 12. ZAGREB: sudjelovao na svečanom čestitanju božićnih blagdana zagrebačkom nadbiskupu, kardinalu, biskupima, provincijalima i drugima.
22. 12. ZAGREB: na konventualnoj misi podijelio službe čitača i akolite našim bogoslovima (fr. Benedikt Tihomir Miličević, fr. Petar Galić, fr. Leopold Nikola Noso, fr. Mihael Mario Tolj i fr. Mario Jakov Klarić).
25. 12. ZAGREB: predvodio euharistijsko slavlje i održao propovijed za polnoćku u kapelici Ranjeni Isus.
30. 12. ZAGREB: sudjelovao u emisiji "Mir i dobro", HRT 1 program, te komentirao značajnija događanja u Crkvi i društvu.
31. 12. ZAGREB: razgovori s predstavnicima Ministarstva kulture u svezi daljnjih radova i sufinanciranja istih u našem samostanu u Korčuli.
8. 1. 2002. ZAGREB: razgovor na Radio Marija na temu istoimene knjige "Redovnici, jeste li sretni?" te diskusija o ulozi redovništva u hrvatskom društvu.
10. – 13. 1. DÜSSELDORF: posjetio subraću njemačke Provincije prigodom jednog jubileja i razgovori o uzajamnoj suradnji.
14. 1. ZAGREB: a) susret sa švicarskim veleposlanikom i drugim suradnicima veleposlanstva, nekim kulturnim djelatnicima i političarima u rezidenciji švicarskog veleposlanika, b) dogovor s predstavnicima Hrvatske pošte oko izdavanja i prezentiranja poštanske marke u čast bl. Augustina Kažotića povodom 300. obljetnice njegova proglašenja blaženim, c) dogovor s direktorom Glasa Koncila, vlč. Nedjeljkom Pintarić, oko zajedničkog izdavanja knjige o bl. Augustinu Kažotiću, autor fr. Marijan Biškup, O.P.
15. 1. ZAGREB: razgovor s učiteljem postulanata, fr. Alojzijem Čubelić, o planiranju rada u postulaturi i pripremanju novog tečaja postulanata.
16. 1. ZAGREB: susret s gđjom. Francescom von Habsburg i suradnicima o eventualnoj suradnji odnosno prodaji našeg samostanskog kompleksa na otoku Lopud.
17. 1. ZAGREB: sastanak Odbora Godine bl. Augustina Kažotića naše Provincije.
18. 1. ZAGREB: sudjelovao u radu Vijeća za odgoj naše Provincije.
18. – 19. 1. ZAGREB: XII. zasjedanje Provincijskog vijeća.

22. – 24. 1. ZAGREB: prisustvovao radu Teološko-pastoralnog tjedna.
29. 1. ZAGREB: sjednica Odbora Godine bl. Augustina Kažotića.
1. 2. ZAGREB: a) sudjelovao u press-konferenciji povodom Dana posvećenog života kao predsjednik zajedničke komisije za medije HKVRP i HUVRP, b) sudjelovao u prigodnoj emisiji HKR-a povodom Dana posvećenog života, c) predstavio zagrebačkoj samostanskoj zajednici projekt Tjedan knjige u sklopu Godine bl. Augustina Kažotića.
3. – 4. 2. DUBROVNIK: a) sudjelovao na slavlju sv. Vlaha, b) razgovori s priorom, učiteljem novaka, novacima i drugom subraćom, c) dogovori s predstavnicima Međunarodnog središta hrvatskih sveučilišta oko organizacije ovogodišnjeg Studijskog tjedna, d) susret s odvjetnikom gosp. Kisićem, e) konzultativni razgovori s dubrovačkim biskupom msgr. Želimirom Puljić, f) susret s braćom gruškog samostana.
12. – 14. 2. ZAGREB: a) u sklopu Tjedna knjige sudjelovao u predavljanju knjige o bl. Augustinu Kažotiću, b) povodom blagdana Pepelnice i projekta II. Pepelnica umjetnika predvodio euharistijsko slavlje i propovjedaio, te moderirao diskusiju na temu dijalog teologije i umjetnosti, c) prisustvovao predavljanju prof. dr. Guy Bedouelle, O.P. /Fribourg/, na temu Dominikanci i uloga sveučilišta u Kažotićevo vrijeme.
20. – 21. 2. DUBROVNIK: a) razgovori s priorom, učiteljem novaka, novacima i drugom subraćom, b) sudjelovao u radnom susretu mlađe braće svećenika naše Provincije.
22. 2. KLOPČE / ZENICA: sudjelovao u slavlju 40. obljetnice svećeništva fr. Dietharda Zils i održao svečanu propovjed u franjevačkoj crkvi sv. Ilije.
23. 2. KOŠUTE / SPLIT: održao sv. misu povodom obljetnice smrti oca i posjetio subraću splitskog samostana.
28. 2. – 2. 3. BERLIN: sudjelovao na Europskom kolokviju u organizaciji njemačkih i francuskih katoličkih laika (*Zentralkomitee der deutschen Katholiken* i *Semaines sociales de France*) na temu „Preuzeti odgovornost za novu epohu europskih integracija“.
3. – 4. 3. HAMBURG: posjetio subraću i sestre, predvodio euharistijska slavlja i propovjedaio na nedjeljnim misama.
5. 3. ZAGREB: a) sudjelovao na predavljanju prigodne poštanske marke u čast bl. Augustina Kažotića, b) održao kratko razmišljanje za HKR na temu bl. Augustin Kažotić i knjiga, c) sudjelovao u emisiji Hrvatskog radija 1. program na temu dijalog teologije i umjetnosti.

IZ ŽIVOTA PROVINCIJE

SUSRET INTERESENATA ZA RED U DUBROVNIKU

U vremenu od 28. prosinca 2001. do 2. siječnja 2002., kao i prošle godine, u dubrovačkom samostanu održan je susret "interesenata ili potencijanlnih kandidata" za naš Red.

U odnosu na prošlu godinu čini mi se da je ovogodišnji susret protekao u opuštenijoj atmosferi. Sudionici su bili iz različitih krajeva Hrvatske te jedan iz SRJ: Josip iz Molvi, Emanuel iz Zagreba, Petar iz Splita, Igor iz Vinkovaca, Edicio iz Korčule te Silvio iz Beograda. Osim Silvia i Petra, ostali su srednjoškolci, a Josip je apsolvant na Filozofskom fakultetu. Sudjelovali su i naša braća novaci fr. Antun Pio, fr. Dominik Ivan, fr. Andro Benedikt i fr. Maro Rando, a od studenata smo bili fr. Mihael i ja.

Organizacijsku palicu i ove godine preuzeo je učitelj novaka fr. Ivo Plenković i uspješno je to obavio, budući da već ima prošlogodišnje iskustvo. Cilj susreta je bio upoznati spomenute mlade ljude s našim načinom života i to tako da sami vide konkretni, svakodnevni život jedne dominikanske zajednice, bez ikakvog "uljepšavanja", pa da iz toga donesu svoj zaključak. Suprotni pristup ovom susretu bio bi u opreci s dominikanskom otvorenošću i istinom.

Dubrovački biskup msgr. Želimir Puljić je 29. prosinca sudionicima susreta održao predavanje na temu "Čovjek je biće dijaloga", govoreći o psihološkim teškoćama u dijalogu te odgoju za dijalog. Nakon predavanja otac biskup je ostao na zajedničkoj molitvi i objedu. Idući dan smo posjetili našu zajednicu u Gružu. Gruški starješina fr. Pero priredio je prigodni domjenak, a nakon toga uslijedilo je klanjanje pred Presvetim na nakanu za dominikanska zvanja. U poslijepodnevrim satima uputili smo se u posjet sestrama franjevkama na Danače.

Za doček Nove godine bili smo u dubrovačkom samostanu. Priključili su nam se fr. Marko iz Gruža i fr. Iko iz Trogira. Došla su i dvojica svećenika dubrovačke biskupije don Petar i don Ivica. Uz tombolu, pjesmu i veselo raspoloženje dočekali smo ponoć kad je uslijedila zajednička zdravica i čestitanje. Potom smo se svi zajedno uputili u samostansku kapelicu gdje smo zahvalili Svevišnjem za sva dobra primljena u prošloj godini te molili za Njegov blagoslov u novoj godini.

Na Novu godinu bili smo na večernjoj sv. misi u dubrovačkoj katedrali, a nakon toga bio je koncert kojeg su priredili sudionici susreta fr. Andro i Igor Mandić. Na repertoaru je bila glazba iz razdoblja baroka. Prije samog razlaza otišli smo na izlet u Cavtat.

Čini mi se da ovakve susrete treba nastaviti i u budućnosti jer su dobra promocija zvanja. Sudionicima ne treba nametati odluku za dolazak u dominikance, nego ih na to potaknuti našim načinom života te moliti za njihovu ispravnu odluku.

fr. Mario Jakov Klarić

SASTANAK MLADIH SVEĆENIKA

Zamolio me urednik Vjesnika provincije da u nekoliko rečenica orišem sastanak mladih svećenika Hrvatske dominikanske provincije, koji se održao u Dubrovniku od 20. do 22. velječe 2002. To je drugi po redu sastanak ove vrste. Naime, prvi sastanak "mladih" svećenika se održao u Zagrebu 11. siječnja 2001. godine. Na tom su sastanku bile načete brojne i raznolike teme, od razmišljanja o prioritetima Provincije do učinkovitijeg zajedničkog rada. Osim toga izražena je želja da taj susret ne bude posljedni, već da ima smisla i potrebe sastajati se povremeno tijekom godine. Zbog toga su organizatori susreta u Dubrovniku, braća Kristijan i Alojz utanačili datume drugoga susreta te naznačili dvije teme o kojima se posebno razgovaralo na tom sastanku.

U uvodu osjećam dužnost reći još nekoliko napomena. Možda se može činiti problematičnom kvalifikacija "mladih" i "starih" svećenika jer ona na prvi pogled potencira sliku stvaranja različitih tabora, stvaranje "institucije u instituciji" itd. Osim toga, kao da su ti sastanci bili zastrti velom tajne, kao da se kuju neki tajnoviti planovi, jer se tobože o tome može pričati samo u kuloarima, i tome slično. Ne kanim u ovom kratkom prikazu igrati ulogu apologeta bilo koje interpretacije niti bilo što skrivati. Da bi se izbjeglo takvim konotacijama vjerojatno će dobro poslužiti i ovaj prikaz kojega sva braća mogu pročitati. Drugo, nije nam nikakva nakana dijeliti ljude na stare i mlade jer je to doista relativna kvalifikacija, nego smo uočili zapravo potrebu da se susretnemo ponekad i mimo nekakavih slučajnih susreta, te da razmijenimo iskustva i ideje o našem svećeničkom životu. Naime, svatko od nas na drukčiji način pristupa konkretnim poslovima, posjeduje različite ideje o stvarima koje su nam zajedničke, te naposljetku drukčije vidi "budućnost Provincije". Da bi se na taj način ojačao i poboljšao interni dijalog potrebno je susresti se u potpunoj iskrenosti i poštivanju.

Upravo u tom smislu su i definirane teme ovogodišnjeg susreta u Dubrovniku:

1. Kako pronaći naš dominikanski identitet u pastoralnom djelovanju?
2. Jesmo li mi "mladi" samo slučajan spoj individualista ili imamo budućnost raditi zajedno?

Prvoga dana vrlo ljubazni domaćin, prior dubrovačkog samostana, fr. Kristijan Raič nas je gostoljubivo primio, ponudio čašicom, koju su nekolicina s gnušanjem odbili (korizma je!), te se pobrinuo da se sva braća nakon dugoga putovanja do konačnog odredišta ugodno smjeste. Jedino je (ne)svjesno zaboravio upaliti radijatore jer je u Dubrovniku tada doista bilo hladno, tako da su neki po noći tražili u praznim sobama nove deke. Te večeri dogovorili smo se o rasporedu rada, te smo u skladu s time sutradan u 9 sati započeli s razgovorom. Kao poticaj za razmišljanje poslužilo nam je uvodno izlaganje brata Tomislava Kraljevića koji je pokušao odgovoriti s nekoliko kratkih crtica na prvo pitanje postavljeno u sazivnom pismu. Istaknuo je četiri, po njegovu mišljenju važne stvari:

- 1) da sve ne možemo sami,
- 2) da je veoma važno zajedničko propovijedanje, koje opet ne možemo sami ostvariti,
- 3) da postoji nužnost izbora, tj. biranja i obnašanja onih službi koje se ne kose sa životom u zajednici i
- 4) da se poteškoća sastoji u tome da je ponekad sklad zajednice ugrožen zbog našega izbora.

Nakon toga nadahnutog izlaganja, organizatori susreta su zamolili subraću da iznesu svoja iskustva o njihovom svećeničkom životu od ređenja pa do aktualnog stanja, poteškoće, nade, oduševljenja, razočaranja itd. Na veliko zadovoljstvo svih nas ta svjedočanstva su bila iskrena i puna obećavajućih tonova, tako da se, u istom duhu nastavila i poslijepodnevna rasprava, koju je dodatno svojim kratkim izlaganjem "zagrijao" brat Kristijan Raič.

Teško bi bilo nabrojiti ili pak prenijeti sve ono što je bilo rečeno, no, može se zaključiti da se rasprava uglavnom fokusirala na dva pitanja koja smo u pismu formulirali. Braći su bili prezentirani i neki novi projekti koji se kane prevesti u djelo, s time da se više nego do sada inzistira na suradnji, odnosno, da se radujemo uspjehu projekata koji se ponekad osuđeni "na privatnu inicijativu", ali koji, zapravo žele biti zajednički, to jest uključiti što više braće i dati im dominikanski profil.

Jedino što nam je bilo žao da susretu zbog objektivnih okolnosti nisu mogli nazočiti braća Damir Šokić (posjetili smo ga u Makarskoj gdje je bio na rehabilitaciji zbog ozlijeđene noge) i brat Anto Gavrić (koji se pismeno ispričao zbog toga što je u posljednje vrijeme jako puno putovao iz Švicarske u Hrvatsku te zbog toga što je u završnoj fazi pisanja svog doktorskog rada). Ipak, se nadamo da će, kad za to osjetimo potrebu, idućem sastanku nazočiti svi oni koje smo "svrstali" u mlade svećenike.

Poslijepodnevni razgovorom je bio dovršen službeni dio našeg susreta jer su se pojedina braća zbog pastoralnih obveza morala te iste noći putovati. Drugi su sutradan krenuli na put u Klopče i Zenicu. Naime, toga dana organizirana je proslava 40. godišnjice ređenja brata Dietharda Zilsa koji je protekle godine pastoralno djelovao u Zenici i Sarajevu.

Brat "Vatrica" se pobrinuo da sve lijepo štima, te mu zaželio da proslavu pedesetogodišnjice i šezdesetogodišnjice svećeničkog ređenja također proslavi u Zenici. Misu je predvodio Diethard Zils zahvalivši Bogu i ljudima na tom velikom daru što je ustrajao taj lijepi broj godina služeći onima koje zapravo nema tko zastupati pred moćnicima ovoga svijeta, te je obećao da će u skladu sa svojim mogućnostima sa sličnim djelatnostima nastaviti i dalje raditi u Belgiji.

Brat Frano Prcela je propovijedao u prepunoj franjevačkoj crkvi u Zenici, kušajući u nekoliko crta oslikati život Dietarda Zilsa s kojim je ne samo živio nego i na poseban način surađivao i prijateljevao. Nakon mise, bila je organizirana izvrsna zakuska s mnogovrsnim prigodnim programom, jer su se izmjenjivali tamburaši, stariji zbor u kojem je Diethard također pjevao, izmjenjivani su darovi. Pričalo se i plesalo te večeri u hrvatskom kulturnom društvu "Napredak" podružnica Zenica. Ambijent je tu daka-ko poseban zbog činjenice da su Hrvati i katolici u Zenici manjina u odnosu na većinski muslimanski puk. Braća Slavko Slišković i Alojz Čubelić su se te iste noći vratili u Zagreb.

Eto toliko. Ne znam jesam li što propustio. Braća će oprostiti kao što to uvijek čine.

fr. Alojz Čubelić

KAKO PREVESTI IZRAZE *CAPITULUM GENERALE*, *CAPITULUM PROVINCIALE* i *CONSILIUM PROVINCIALE*?

Starija braća znaju da u običnom govoru izraz *capitulum generale* nismo prevodili, nego smo naprosto govorili (a još i danas katkada to činimo): generalni kapitul. A slično vrijedi i o provincijalnom kapitolu. O konventualnom kapitolu nije se govorilo jer ga naprosto nije bilo. Ipak, kada čitamo dominikanske knjige i časopise iz prve polovice XX. st. i prije, za generalni kapitul nalazimo izraz "opći zbor", što su neka naša mlađa braća počela opet rabiti. Dakle, ima tu problem kako ustaliti prijevod toga izričaja.

Prvi prijevod naših Konstucija na hrvatski jezik (Zagreb, 1969.) za generalni kapitul prihvatio je izraz "vrhovna skupština". Slično za provincijalni kapitul "provincijalna skupština"; tako i za novu ustanovu, tj. za konventualni kapitul "samostanska skupština". Te je izraze zadržalo i novo izdanje Konstucija od 1999. Isto vrijedi i za Akte naših provincijalnih skupština.

Ipak, postavlja se pitanje možemo li umjesto prijevoda "vrhovna skupština" uvesti prijevod "opća skupština". Čini se da je to prikladno, i to iz više razloga:

1. to bolje odgovara latinskom izrazu (*generale* znači: opći);
2. većma je u skladu s prihvaćenim nazivima: samostanska skupština i provincijalna skupština, tako da opća skupština dođe kao najviša točka u tom stupnjevanju: samostanski – provincijalni – opći;
3. u skladu je sa starijom tradicijom naše Provincije, koja je govorila o općem zboru Reda.

To su razlozi zašto je u novom izdanju Konstitucija (2002.) uveden prijevod: opća skupština umjesto vrhovne skupštine.

Također postoji kolebanje u pogledu prijevoda latinskih izraza: *capitulum provinciale*, *consilium provinciale*. Obično kažemo: provincijalni kapitul (ili skupština) i provincijalno vijeće. No, već u prijevodu Konstitucija iz 1969. opažamo neko kolebanje. Tako npr. u br. 366 (kao i naslovu članka) stoji: provincijalno vijeće, a već u br. 372 i 375 kaže se: provincijsko vijeće. U izdanju Konstitucija iz 1999. to je ujednačeno, te se govori samo o provincijskom vijeću. Međutim, i dalje se govori o provincijalnoj skupštini.

Pitanje je da li bolje i tu prijeći na prijevod: provincijska skupština. Čini se da i tu treba učiniti korak naprijed te se, unatoč navici, naučiti govoriti o provincijskoj skupštini. Na to upućuje i Rječnik hrvatskog jezika (Zagreb, Leksikografski zavod – Školska knjiga, 2000.). Natuknicu provincijalni ovako tumači:

- koji se odnosi na provincijalce: provincijalno ponašanje
- ling koji se odnosi na provincijalizme: provincijalne riječi.

Naprotiv, natuknicu provincijski tumači ovako:

- koji se odnosi na provinciju; pokrajinski: provincijalna uprava.

Slično i Anićev Rječnik hrvatskog jezika, Zagreb, Novi Liber, ³1998., kod natuknica: provincijalan i provincijski.

Dakle: **opća skupština, provincijska skupština, provincijsko vijeće!**

fr. Augustin Pavlović

ZNAČAJNA TRILOGIJA O TOMINOJ ESTETICI

U prvoj polovici mjeseca studenoga prošle godine Nakladni zavod Globus, dugogodišnji stanar u našem zagrebačkom samostanu, izdavač i suizdavač brojnih naših edicija koje su nam donijele doličnu reputaciju u hrvatskom općinstvu, objelodanio je kapitalnu trilogiju o estetici sv. Tome Akvinskoga. Ta trilogija predstavlja veliku novost u našem knjižarskom tržištu jer dosada s tog područja na hrvatskom jeziku nismo imali ništa, osim nekoliko starih i posve zaboravljenih članaka. Spomenuta trilogija je zapravo prijevod na hrvatski jezik triju reprezentativnih djela triju najuglednijih estetičara i filozofa s francuskog, talijanskog i engleskog govornog područja, to jest:

1. Jacques Maritain, Umjetnost i skolastika, preveo Marko Kovačević,
2. Umberto Eco, Estetički problem u Tome Akvinskoga, prevela Sanja Roić i
3. William T. Noon, James Joyce i Toma Akvinski, preveo Matej Jelinčić.

Nije mi namjera prikazati u našem Vjesniku ove tri kapitalne knjige jer to spada na stručne časopise, ali svakako želim upozoriti čitatelje na njihovu izvanrednu važnost za promicanje specifičnog i suvremenog dominikanskog studija ne samo u okviru naših samostana i naše provincije, nego također i pogotovo u hrvatskim književnim, umjetničkim i visokoškolskim krugovima.

U vezi s tim potrebno je naglasiti da ove tri značajne knjige u izdanju NZ Globus nisu skupe, osobito kada se usporede sa sličnim publikacijama drugih izdavača.

Po sebi je razumljivo da navedene tri knjige o Tominoj estetici ne čine izlišnima one koje je napisao na hrvatskom jeziku naš subrat fr. Rajmun Kupareo i objavio kod "Kršćanske sadašnjosti", to jest:

1. Umjetnik i zagonetka života (1982),
2. Govor umjetnosti (1987) i
3. Čovjek i umjetnost (1993).

Zajednički podnaslov ovih knjiga je "Ogledi iz estetike", što znači da se one ne bave izravno Tominom estetikom i njezinom problematikom, osim prvih četiri priloga u knjizi Umjetnik i zagonetka života (str. 11-73), nego su zapravo Kupareova osobna "suvremena dogradnja tomističke estetike", kako pertinentno piše Josip Mihojević u predgovoru knjizi Govor umjetnosti (str. 5-14).

fr. Tomo Vereš

IZ NAŠIH ZAJEDNICA

ZAGREB

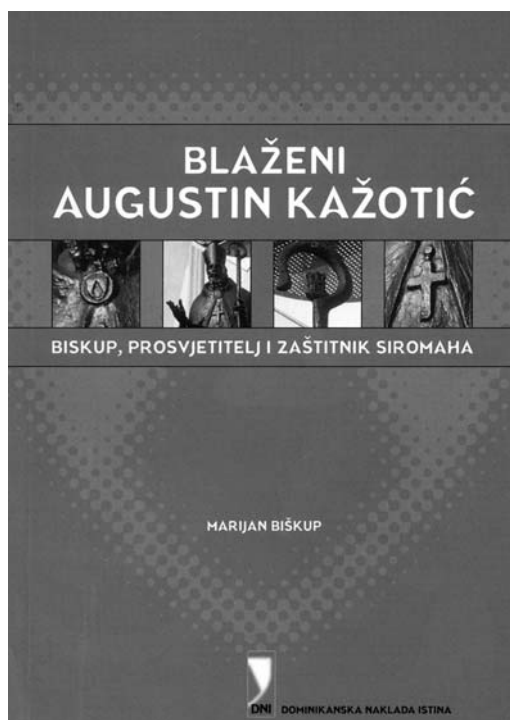
TJEDAN KNJIGE

Jedno od posljednjih velikih događanja u tijeku "Godine bl. Augustina Kažotića", bio je "Tjedan knjige" od 12. do 19. veljače 2002.

Prvu večer, u utorak 12. veljače, predstavljena je knjiga fr. Marijana Biškupa "Blaženi Augustin Kažotić (o.1260.-1323.). Biskup, prosvjetitelj i zaštitnik siromaha", koja je izašla u izdanju Dominikanske naklade Istina te Glasa koncila, kao prva u nizu Dominikanska baština. Osvrt na knjigu učinili su prof. dr. Zdenko Tenšek i prof. dr. Ivan Šaško.

Knjiga je vrlo lijepo tehnički uspjela, a sadržajno nakon uvoda slijedi sedam poglavlja: Kažotić u očima svojih suvremenika, Dominikanac, Zagrebački biskup, Štovatelj Majke Božje, Zauzet za duhovne i vješt u vremenitim stvarima, Lucerski biskup, Svetac. Nakon ovoga autor navodi brojne izvore i litetaturu kojima se služio. Zanimljivi su i prilozi s Kažotićevim spisima, diplomatska vrela o Kažotiću te štovanje bl. Augustina Kažotića. Vrlo je vrijedan i dodatak "Bl. Augustin kažotić u povijesnim zbivanjima" počevši do rođenja u Trogiru do njegova utjecaja u našim danima.

Nakon kazala imena nalaze se sažetci na engleskom, talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku. Prije predstavljanja knjige fr. Ivica Tomljenović je održao prigodno predavanje "Dominikanci i knjiga u Kažotićevo vrijeme".

U četvrtak 14. veljače predavanje "Studij i sveučilište. Dominikanci i srednjovjekovna sveučilišna Europa" održao je fr. Guy Bedouille, profesor crkvene povijesti na Sveučilištu u Fribourgu u Švicarskoj, te vrsni poznavatelj dominikanske povijesti. On je također i autor knjige prevedene na hrvatski jezik "Dominik ili dar riječi". U svome predavanju oslikao je važnost knjige i studija za razvoj dominikanskog Reda, te koliko su prosjački redovi, posebice dominikanci, utjecali na sveučilišta srednjovjekovne Europe. Oslikao je to primjerima Nikole Boccasino (1240-1304), Učitelja Reda i kasnijeg pape Benedikta XI, Bernarda Gui (1261/62-1331), dominikanca i biskupa te Augustina Kažotića. Predavanje je bilo na francuskom jeziku dok su posjetitelji imali pred sobom prevedeni tekst. Raspravu je moderirao uz konsektivno prevođenje fr. Franjo Šanjek.

Završna večer ovog "Tjedna" bila je u utorak 19. veljače kada je dr. Aleksandar Stipčević govorio o budućnosti knjige u Hrvata. Unatoč brojnim suprotnim previđanjima, čini

se, da knjiga ne samo među Hrvatima, nego i općenito, ima svoje mjesto koje joj još uvijek nitko ne može i ne treba osporiti i preuzeti.

Fr. Ivan Iko Mateljan je izvjestio o konkretnoj akciji prikupljanja i razmjene knjiga. Naime, tijekom "Tjedna" su prikupljane knjige za Mješovitu srednju školu "Stjepan Radić" u Usori kojoj je žurno potrebno osposobiti knjižnicu kako bi dobila dozvolu za rad. Osim toga, sami župljani Kolonije i Volovčice donosili su knjige koje su bile izložene u dvorani ispod crkve, a namijenjene su za razmjenu. Onaj tko je htio mogao je ostaviti i svoj prilog koji će biti upotrijebljen za pomoć studiranja nekom siromašnijem studentu.

Akcija je dobro uspjela i naišla na snažan odjek u našoj javnosti.

Ovdje donosimo predavanje "Dominikanci i srednjovjekovna sveučilišna Europa" koje je održao naš subrat fr. Guy Bedouelle, profesor u Fribourgu u Švicarskoj:

Dominikanci i srednjovjekovna sveučilišna Europa

Vrlo je vjerojatno da će 1. siječanj 2002. godine, određen za uvođenje jedinstvenog novčanog sustava u jedan dio europskog prostora u analima europske povijesti ostati upisan kao jedan od temelja monetarne Europe, čiji je cilj gospodarsko, u konačnici i političko ujedinjenje, a jezik će vjerojatno biti engleski. No, kao što se često napominje, ovo političko-gospodarsko približavanje ima i svoja ograničenja. Uloga je povjesničara podsjetiti kako su našim sadašnjim nastojanjima tijekom skoro jednog tisućljeća prethodile - ono što ja nazivam - "tri Europe duha", s naglaskom da se radi o zapadnjačkom duhu. Postoji srednjovjekovna Europa koju smještamo između XII. i XV. stoljeća, čiji je jezik skolaštiki latinski. Tako su ove "tri Europe duha" rađale jedna drugu i zato u ovoj godini kad u Zagrebu i Hrvatskoj slavimo biskupa Augustina Kažotića, koji je živio u jednom od ključnih razdoblja srednjovjekovne Europe, možemo progovoriti o ulozi dominikanaca u ovom važnom mjestu srednjovjekovne "Europe duha" koji tvore sveučilišta.

Studij

Ideal pojma "studium" nalazimo prvo u volji i primjeru samog Utemeljitelja. Od prvih godina Kastilijanac Dominik de Guzman iz Caleruege određen je za klerički stalež u crkvenom smislu riječi. Poslan na studij "slobodnih umijeća" u katedralnu školu u Palenciji, koja će 1208. postati prvo sveučilište u Španjolskoj, Dominik se požurio prijeći na studij teologije, koja je tada "Sacra pagina", čitanje i tumačenje Svetog pisma. Njegov biograf Jordan Saski govori nam o Dominikovu neprestanom učenju, danju i noću. Imajući pred očima uobičajene slike srednjovjekovnih hagiografa dobro se vidi kako životopisac stavlja naglasak na intelektualnu sposobnost mladog Dominika: ustrajnost u studiju i dar dubokog razumijevanja.

Već od prvih mjeseci organiziranja onoga što će biti Dominikanski red spominje se jedna epizoda, koju donosi jedan kasniji hagiograf. Riječ je o snu magistra Aleksandra iz Stavensbyja, engleskog teologa koji je predavao u Tuluzi. Jednoga dana ljeta Gospodnjega 1215. rano ujutro, uronjen u razmatranje, možda umoran uslijed lošeg sna ili u nostalgичnoj čežnji za rodnim otokom, spremajući svoje predavanje magistar je zadrijemao. Tada je u viđenju ugledao sedam zvijezda koje su svojim sjajem postupno ispunjavale svijet. Malo bolje razbuđen u času započinjanja svog predavanja u tuluškoj katedralnoj školi Saint-Etienne, primijetio je dolazak Dominika s šestoricom drugova, tražeći dopuštenje da prisustvuju nje-

govu predavanju, koje su, kako izvješćuje Teodorik iz Apolde, slijedili s velikim zanimanjem. Tada se magistar Aleksandar prisjeti svoga sna. Ono što nas ovdje zanima nije toliko svjetlosni znak ni simbolički broj nego mnogo više Dominikovo prisustvo u sali za vrijeme predavanja.

U prvom samostanu Reda braće propovjednika u Tuluzi osnovna Utemeljiteljeva briga bila je podići samostan s "jednim katom soba dovoljno prikladnih za studij i spavanje". Od tradicionalnog redovničkog života Dominik zadržava klaustralni prostor, određen za kontemplaciju, molitvu i liturgiju, ali uređuje spavalište subraće da bi omogućio onima kojima je potrebno za studij, da imaju sobu u kojoj će moći bdjeti i odmarati se. Načelo izuzeća priznato i predviđeno u cilju studija javlja se, dakle, vrlo rano.

Razumljivo je stoga da prvo zakonodavstvo Reda braće propovjednika iz 1220. i 1221. daje toliki značaj intelektualnom životu i studiju. Ove odredbe svojstvene su volji Utemeljitelja i ovdje možemo naći vrlo čvrsto uporište o važnosti studija i njegove nužnosti u Dominikanskom redu.

Prvotno zakonodavstvo Reda braće propovjednika

Iako nisu bili "sveučilišni kler", prvi se dominikanci intelektualno organiziraju prema školskom sustavu kojega su mnogi od njih poznavali još prije ulaska u Red braće propovjednika. Sam samostanski život je na neki način mišljen u funkciji studija.

Sveti Dominik je dosta toga preuzeo od običaja Premonstrateza, čineći ih još zahtjevnijima. Znakovito je konstatirati kako je najveći dio ukidanja ili uvođenja novina u prve zakonske tekstove u odnosu na ovaj, usmjeren na studij i njegovo organiziranje. Načelo "dispense" od opsluživanja, posebice se odnosi na ovaj prvotni zadatak a to je studij.

Sveti Dominik je ustanovio novu vezu između studija i propovijedanja: jedno rađa drugo, a oboje služi spasenju duše. Prolog *Ustanova* Reda, sastavljenih 1220. godine ocjenjuje da napor studiranja (može se tako prevesti kako bi se bolje uočila dvoznačnost riječi *studium*) načelno "mora pridonositi da gorljivo i svim svojim snagama budemo sposobni biti korisni duši bližnjega".

Svjedočanstvo da je Red nastao za poučavanje i klerika i vjernika nalazimo u jednoj ispravi Konrada iz Scharfenberga, kancelara Svetog Rimskog Carstva, objavljenoj 22. travnja 1221. godine, kojom se dominikanci dovode u Mainz. On tu navodi propovijedanje svjetovnjacima kao i tečajeve klericima: "Clericis in sacris lectionibus". A da bi se moglo poučavati, valja biti obučen. To je cilj onoga što nazivamo *studium*.

Od druge polovice XIII. stoljeća dominikanski studenti bili su raspoređeni u međusamostanske ili čak mađuprovincijske studije, bilo one "slobodnih umijeća" ili "artium" - što bi danas odgovaralo našoj srednjoj školi jer su braća relativno mlada ulazila u Red - ili za filozofiju ili, napokon, za studij teologije. Mjesto su se mijenjalo u cilju bolje preraspodjele zadataka. Postojali su također *studia solemnia* ili *studia generalia*, kao Saint-Jacques u Parizu. Sredinom XIII. stoljeća odlučeno je da se organiziraju i četiri druga u velikim intelektualnim središtima kršćanstva: Oxford, Köln, Montpellier i Bologna, a kasnije i drugi. Ova visoka dominikanska učilišta postat će kolegiji ili teološki fakulteti koji će se uključiti u srednjovjekovna sveučilišta.

Ovo ne znači da su samostanske škole prestale postojati. Pohađali su ih redovnici iz samostana. Imamo brojna svjedočanstva u tekstovima. Provincijalna skupština u južnofrancuskom gradiću Cahors 1255. posvetila je veliki dio svojih odluka studiju, predviđevši da "priori (tj. mjesni starješine) pribave braći pergamentu, tintu i sve što je potrebno" za intelektualni rad. Ove praktične upute prihvatila je i Opća skupština Dominikanskog reda održana četiri godine kasnije (1259.) u Velenciennesu u Francuskoj. Treba podsjetiti da na njemu sudjeluju sveti Albert Veliki, sveti Toma Akvinski i Pierre de Tarentaise. Vizitatori su zaduženi "ispitati koliko tečajeva godišnje drže lektori, koliko puta imaju dispute i ispitate. Ta ista skupština žali se da nema dovoljan broja sposobnih profesora te od vizitatora traži da označe one koji bi "za dvije ili tri godine, i

za oprostjenje svojih grijeha, mogli poučavati u provincijama kojima nedostaje *lektora*", što je srednjovjekovni naziv za profesore, koji se do danas sačuvao u engleskom jeziku - *readers*.

Odluke o knjigama i knjižnicama također su dosta česte kod dominikanaca XIII. stoljeća. Knjige "koje su naše oružje", prema izjavi provincijalne skupštine 1288. u Avignonu, Humbert iz Romansa označava "svetim stvarima" i "predmetima od posebne važnosti". Vrlo su skupe. U XIII. stoljeću jedan samostan mogao je imati najviše stotinjak knjiga. Već od novicijata se poučavalo mlade redovnike kako čuvati to neophodno bogatstvo inače siromašnih dominikanaca. To je bio posao učitelja novaka.

Kasnije zakonodavstvo Reda braće propovjednika predviđa da dominikanac može raspolagati s određenim novčanim sredstvima, ušteđevinom, kako bi si pribavio knjige ili npr. platio prepisivača, ako se ne radi o braći koja su se profesionalno tim poslom bavila u samostanu. Dominikanac i biskup Richard de Bury, autor jednog *Philobiblon*a u XIV. stoljeću, ići će tako daleko i tvrditi da budući je Red braće propovjednika osnovan za spasenje bližnjih, knjige se mora voljeti jer zahvaljući njima možemo ostvariti tu zadaću.

Naravno, što se tiče knjiga, vrijedi i za knjižnice. To je vrlo važna prostorija. *Libraria* tuluškog samostana obnovaljena je 1307. i nalazi se ispod predavaonice da bude izložena suncu (*in solario*).

Dominikanac Pierre Mandonnet 1934. godine, a 1980. i otac Yves Congar podsjetili su kako Albert Veliki, posebice u svojim spisima iz "prirodnih znanosti" često podsjeća na svoje "drugove", koji su mu sugerirali to i takvo zapažanje ili postavili to i takvo pitanje. Očito u dominikanaca XIII. stoljeća ne nedostaje ekipnog rada. Toma Akvinski, u obrani protiv onih koji ga napadaju, definira prosjački red kao "društvo" onih koji poučavaju i bivaju poučavani - *societas studii est ordinata ad acum docenti et discendi*. Podsjetimo i da su nadaleko poznate biblijske *Correctiores* i *Concordantiae*, pripisane Hugu iz Saint-Chera, nastale u samostanu Saint-Jacques u Parizu, između 1230. i 1235. godine, na kojima je i kasnije radila cijela ekipa braće. U prvotnom dominikanskom idealu postoji, dakle, želja formiranja zajednice studija, molitve i istraživanja. To je ono što kaže Albert Veliki u posljednjim rečenicama svoga *Komentara* na Aristotelove *Politiku* kada se ljuti da pojedina braća svojom gorčinom spriječavaju "studijsku komunikaciju - *communicatio studii* - i traženje istine u slatkoći bratskog života - *in dulcidine societatis quaerere veritatem*".

Moguće je, dakle, promatrati studij u smislu individualnog i zajedničkog studiranja, školsku instituciju koja se brine za formaciju mladih dominikanaca, ali i kao praktični ideal koji se oslanja na srednjovjekovna sveučilišta kojima je istovremeno i potpora. Kažimo i da će riječ *studium* biti znak istinske snage srednjovjekovnog kršćanstva, naravno uz *Sacredotium* i *Regnum*. Ali koji je njezin odnos prema pojmu *universitas*?

Universitas

Moramo se malo vratiti unatrag, do 15. kolovoza 1217. kada sveti Dominik odlučuje raspršiti svoju malu grupu subraće što će izazvati protivljenje među njima i izvana. Ova odvažna odluka imala je također jedan intelektualni cilj. Sigurno je Utemeljitelj bio svjestan da treba nadići stupanj redovničke udruge biskupijskoga prava, sa sjedištem u Tuluzi, apostolskom i intelektualnim centru, jer je svome Redu namijenio univerzalno poslanje. Ali ono što je važno jest izbor destinacija: Španjolska, Pariz, Orléans i Bologna. Drugim riječima, osim svoje domovine, Dominik izabire prva sveučilišta u trenucima njihova nastanka, i to ne bez sukoba pravne naravi i suparništva. Bologna je prijestolnica "dvaju prava", civilnog i crkvenog, i to ugledno središte prava odigrat će važnu ulogu u času oblikovanja dominikanskih institucija. Orléans, čije sveučilište datira iz 1235. godine, već tada ima ugled intelektualnog središta, ali je u tom pogledu najznačajniji Pariz.

Priznat kao zajednica (*universitas*!) profesora i studenata, po papinom legatu Robertu de Courçon 1215. godine, Pariz je srednjovjekovno studijsko središte *par excellence*, gdje se može postići *licentia*

ubique docendi, koja daje mogućnost poučavanja u cijelom kršćanskom svijetu, što se u to vrijeme smatralo izuzetnom povlasticom. Tu su poslani dvije grupe braće Propovjedničkog reda, najprije četvorica, a zatim još trojica. Među njima su dva subrata, Lovro iz Engleske i Ivan iz Navarre, posebno određeni za studiranje. Prema iskazu ovoga drugoga, braća su bila poslana "studirati, propovijedati i osnovati zajednicu". Sva tri zadatka su povezani i jednako važni.

U Parizu i Bologni Dominikanski red dobro se ukorijenio. Profesori i studenti u velikom broju oblače habit Reda braće propovjednika. Navedimo tek nekoliko primjera. Najprije među profesorima. Dominik je prijateljevao s Reginaldom, dekanom kolegijalne crkve u Orléansu, koji je "pet godina u Parizu držao katedru kanonskog prava. Čudesno ozdravljen, Reginald se pridružuje Dominiku, kao prvi od niza uvažanih profesora. U Bologni su to bila braća Clair, Roland iz Crémone i Pavao Dalmatinac, poznati kanonisti i teolozi. Kasnije, 1230. godine, u Parizu Jean de Saint-Gilles, profesor na teološkom fakultetu, ulazi u Dominikanski red i prenosi svoja predavanja u samostan Saint-Jacques te na taj način olakšava institucionalni ulazak dominikanaca na Pariško sveučilište.

Valja progovoriti i o studentima. Bilo je to u Parizu, gdje su studirali, kada se Jordan Saski, istina već u godinama, Henrik iz Kölna ili bolje reći iz Maastrichta, i brat Leon, na Pepelnicu 1220. godine, slušajući Reginaldove riječi, odlučuju ući u Red braće propovjednika. Godinu dana ranije, u Bologni, dominikancima se pridružuju dva švedska studenta. Među mnogim drugim, oni svjedoče o snažnoj internacionalizaciji koja je u srednjem vijeku prisutna u sveučilišnim središtima, izvoru brojnih zvanja koji će biti veoma dragocjen prosjačkim redovima za njihovo širenje u cijelom kršćanskom svijetu, pa čak i izvan njega.

Da bismo si predočili ideju o veličini Dominikanskog reda u XIII. i na početku XIV. stoljeća, poslužimo se brojkama koje predlaže i rekonstituirao dominikanski povjesničar William Hinnebusch, a koje kažu da je 1256. godine Red brojio 13.000 članova dok ih je 1303. već bilo više od 20.000. Otac Marie-Humbert Vicaire, povjesničar koji je proučavao život i djelo svetog Dominika, računajući broj braće samostana Saint-Jacques u Parizu prema carskom porezu, zaključuje da ih je 1233. bilo više od 120, a 1285. godine, dakle u predvečerje dolaska mladog hrvatskog dominikanca Augustina Kažotića u "grad svjetlosti", već ih je bilo oko 200. Mi, nadalje, znamo da samostani u Oxfordu i Kölnu iskazuju nazadovoljstvo, a ponekad i ne prihvaćaju dolazak strane braće zbog nedostatka novca i prostora. Vrhovne skupštine Reda podsjećaju da su *studia generalia* u Parizu, Oxfordu i Kölnu, kao i ona u Bologni i Montpellieru, namijenjena cijelom Redu i moraju se otvoriti i drugim provincijama. Ova *studia generalia* počevši od 1304. postat će dosta brojna, praktički po jedno u svakoj provinciji.

U ovaj kontekst međusobnog miješanja braće različitih nacionalnosti, koje pospješuje uporaba latinskog kao i jedinstvenost redovničkih pravila i običaja dobro organiziranog reda, kakav je Red braće propovjednika, treba smjestiti i sukob svjetovnjaka i redovnika iz prosjačkih redova koji će razdirati Pariško sveučilište sredinom 1250-ih godina. Slično će se događati i na drugim mjestima što će znatno utjecati na intelektualne, kulturne i socijalne odrednice srednjovjekovnog društva. Prvenstveno se tu sigurno ne radi o sukobu lokalnog klera s redovnicima različitog podrijetla, ali ekleziološku borbu koja je uslijedila ne treba previše odvajati o konkretne situacije u kojoj se odvijala, a to je prije svega Sveučilište. Zanimljivo je konstatirati da Vilim iz Saint-Amoura ili njegovi protivnici uspoređuju prosjačke redovnike s Goliardima - klericima polu-studentima, polu-lutalicama - koji su prelazili s jednog na drugo sveučilište, protiv kojih je Toma Akvinski pisao u *Contra impugnantes*.

Tri primjera

Da bismo što bolje uočili uzajamnost Dominikanskog reda, Sveučilišta i Crkve, želim podsjetiti na tri osobe, koje su živjele i djelovale na prijelazu iz XIII. u XIV. stoljeće, uzete iz različitih krajeva onodobne Europe. Sve tri osobe jako su važne, tri biskupa dominikanca, od kojih će jedan biti izabran za papu. Nji-

hova nas karijera poučava o prethodnoj intelektualnoj formaciji kao i o njihovoj političkoj i crkvenoj ulozi.

Prvi je bl. Benedikt XI, Nikola Boccasino (1240-1304), general Dominikanskog reda (1296.-1299.), koji će na nekoliko mjeseci nasljediti papu Bonifacija VIII, kojemu je ostao vjeran. Dijete skromne obitelji iz Trevisa, kao četrnaestogodišnjak ušao je u Dominikanski red. Formaciju prolazi u samostanima sjeverne Italije u Trevisu, Milanu i Veneciji. U ovom zadnjem gradu postaje i samostanskim lektorom, dakle, odgovornim za studij braće. Godine 1286. postaje provincijal Lombardije, nasljeđujući Jakova iz Varazze, pa inkvizitor. Služba mu je obilježena mudrom upravom koja će ga dovesti na čelo Reda braće propovjednika, a u listopadu 1303. i na čelo Crkve. Njegova formacija nije mu omogućila pohađanje sveučilišta niti napuštanje Italije više negoli Jakovu iz Varazze, đenovskom nadbiskupu (oko 1230.-1298.), nesumnjivo najslavnijem srednjovjekovnom autoru čiju *Zlatnu legendu* poznajemo iz više od tisuću srednjovjekovnih rukopisa razasutih diljem svijeta.

Naš drugi primjer je Bernard Gui (1261/62.-1331.), dominikanac iz južne Francuske, plodan autor i čovjek akcije, lektor, prior, inkvizitor i od 1307. apostolski izaslanik, te napokon 1323. biskup Lodève. Imao je zavidnu karijeru. Jedan je od brojnih primjera crkvenih ljudi koje je jedna redovnička zajednica poučavala od djetinjstva kao "puer saecularis". Nakon toga ulazi u dominikanski samostan u Limoges, koji pripada Provansalskoj provinciji, gdje nastavlja školski "cursus". U tom svom prvom samostanu morao je učiti prirodnu filozofiju i logiku, discipline koje je 1285. poslan predavati u Brive. Naredne se godine vraća u Limoges studirati teologiju, nakon čega završava i *studium generale* u Montpellieru (1289.-1291.). Suprotno onome što potvrđuju stariji autori, nije bio poslan u Pariz, ali traženo je od njega da predaje, posebice u Albiju. Uskoro je biran na priorske službe, koje će ga onemogućiti da ima redovita predavanja, ali istovremeno i omogućiti mu da postane profilirani i dragocjeni povjesničar Dominikanskog reda. Nakon toga obnašati će sve odgovornije službe: u Inkviziciji za koju će napisati pravila, Dominikanskoj kuriji te biskupstvu. Bernard Gui je primjer čovjeka koji nije pohađao velika sveučilišna središta, osim Montpelliera, koji dobiva sveučilište iste godine kad se na nj" upisuje naš dominikanac. Stekao je kulturu koja je od njega učinila učenog povjesničara i omogućila mu pristup visokim crkvenim službama.

Blaženi Augustin Kažotić, znamo, od 1287. pohađa studij teologije u Saint-Jacquesu u Parizu, i to poslije vrlo burnog putovanja kroz sjevernu Italiju i Švicarsku, o čemu piše kroničar Galvano Fiamma. Tu će on u sebi prepoznati dar za znanost te kvalitete upravljanja i diplomacije. Benedikt XI, koji je Augustina upoznao u Hrvatskoj i Ugarskoj, gdje je Nikola Boccasino bio legat, imenuje ga je 1303. zagrebačkim biskupom te ga osobno zaredio u Rimu. Kažotić sudjeluje na saboru u gradiću Vienne, južno od Lyona (Francuska) 1312. godine, a 1318. otišao je u Avignon papi Ivanu XXII. i tu je bio zadržan. Tijekom tog boravka napisao je svoje teološke spise, pridonoseći velikoj raspravi o Kristovu siromaštvu, koja je podijelila teologe. Papa Ivan XXII. imenuje ga 1322. biskupom apulskoga grada Lucere.

Franjo Šanjek je dobro pokazao da je uzdizanje katedralne škole u Zagrebu, o čemu nalazimo zapis Kažotićeva suradnika Ivana, arhiđakona Goričkog, inspirirano modelom *Fakulteta slobodnih umijeća* u Parizu. Tekst se poziva na svetog Augustina, Blaženikova zaštitnika, na koncile, osobito na Treći lateranski koji predviđa ustanovu jednog "skolastika", školnika, i poučavanje studenata - i onih siromašnih! - te zadire u pojedinosti nastave, satnicu i nagrade predavačima. Cilj je da mladi ljudi budu sposobni razumjeti što im se predaje i da nauče izražavati se latinskim jezikom. Nema sumnje da se ova Kažotićeva inicijativa i naputci nadovezuju na njegova iskustva za studija na Pariškom sveučilištu.

Ova tri dominikanca, Talijan, biskup, kardinal i papa, Francuz i Hrvat, obojica biskupi, koji su se mogli i poznavati, zdušno rade na onomu što se u kršćanstvu naziva zadnjim pokušajima grgurovske obnove. Iako nisu pohađali iste škole, posjedovali su istu teološku izobrazbu, zasnovanu na *Sentencijama* Petra

Lombardskog. Ne treba zaboraviti da se u njihovo vrijeme *Suma teologije* Tome Akvinskoga, na čije su se učenje već tada pozivali, postajala autoritetom u teološkoj znanosti. Tomin nauk opća skupština Reda, održana 1313. u Metzu, preporučuje svim dominikanskim profesorima, što je bez sumnje uvod u postupak za Tominu kanonizaciju, koji je tada započinjao.

Dominikanski studij, gorljivost u učenju i školski ustroj, imaju važno mjesto, i baš zato osporavano u instituciji koju srednji vijek naziva "universitas", a to je međunarodna zajednica studenata i profesora kao institucija Crkve i Države. To ne znači da su povjesničaru savršeno jasni odnosi koje smo ovdje prikazali. U svezi s tim možemo upotrijebiti navod prof. Jerzyja Kloczowskog: "Unutar zapadnog kršćanstva današnji se istraživači slažu da s početkom XIII. stoljeća koegzistiraju dva sustava teoloških studija, jedan na razini sveučilišnih fakulteta i drugi, paralelni, na nivou studijskih središta kojima raspolaže svaki od prosjačkih redova. Unatoč separacije, veze između ova dva sustava duboke su i trajne". U svakom slučaju neosporan je znatan prinos prosjačkih redova, među ostalima i dominikanaca, srednjovjekovnoj Europi duha i znanja.

PREDSTAVLJENA POŠTANSKA MARKA S LIKOM BL. AUGUSTINA KAŽOTIĆA

U Tribini grada Zagreba na Kaptolu, u utorak 5. ožujka 2002. godine u 11 sati predstavljena je prigodna poštanska markica u povodu 300. godišnjice beatifikacije bl. Augustina Kažotića, a u nizu "Znameniti Hrvati". Na predavljanju su govorili msgr. Vlado košić, pomoćni biskup zagrebački i predsjednik Odbora za obilježavanje Kažotićeve godine, fr. Frano Prcela, provincijal, fra Nedjeljko Dominik Slišković, veliki Kažotićev štovatelj te akademik Josip Bratulić. Moderator je bio fr. Tomislav Kraljević.

Provincijal fr. Frano tom prigodom je rekao:

*Preuzvišeni oče biskupe Vlado,
Cijenjeni predstavnici Hrvatske pošte,
Poštovani uzvanici!*

Vrlo sam sretan zbog ovog današnjeg događanja predavljanja poštanske marke povodom 300-obljetnice proglašenja blaženim biskupa, prosvjetitelja i zaštitnika siromaha Augustina Kažotića.

Na izvjestan način ovo je i mali finale u raznolikim događanjima zadnjih desetak mjeseci u Godini ovog prvog hrvatskog blaženika, koja je još uvijek u tijeku. Hrvatska pošta je naime trogirskog dominikanca opravdano (o čemu će kasnije zasigurno biti opširnije riječ) uvrstila u svoj ovogodišnji filatelistički niz "Znameniti Hrvati". Da, ovaj "bijeli fratar" bio je uistinu znamenit i obveza nam je ne zatrpavati svijetle likove iz crkvene i nacionalne prošlosti.

Navedene atribute pastiru zagrebačke Crkve ne pridajemo iz nekih ideoloških namjera, jer povod za memento – pa i od strane hrvatske filatelije – nije čuvanje ili konzerviranje lika bl. Augustina Kažotića, nego zato jer vidimo opravdanost naše vjerske i humanističke orijentacije prema njegovom djelu. Augustinovo svjedočanstvo vjere i omogućavanje života u dostojanstvu razlog je našeg gledanja u njemu uzora.

To je i to bi trebala biti budućnost ovog Božjeg ugodnika. Naime, većina spomenika je memento prošlosti, bilo zbog nekog događaja ili izvanredne uloge odnosno djela i života neke osobe. Sveci nisu primarno uzori radi svoje prošlosti nego upravo stoga što nam nekim sasvim jednostavnim dosljednostima, iskoracima i življenim praktičnim kompetencijama otvaraju inspirativne putokaze u budućnost.

Nakon što je naš prvi blaženik, a mnogi kažu i uopće prvi hrvatski teolog, nakon stoljeća čekanja napokon u rujnu prošle godine dobio i prvu svoju župu na zagrebačkoj Volovčici odnosno Pešćenici, evo ovom poštanskom markom ponovno ga šaljemo i na putovanje. Bl. Augustin naime, kao sin hrvatskog juga i studija na prestižnom pariškom sveučilištu dolazi na hrvatski sjever, gdje djeluje kao pastir zagrebačke Crkve, te potom završava svoje pastirsko, posredničko i u konačnici teološko putovanje na biskupskoj stolici u talijanskoj Luceri.

Poštanska marka nije samo "priznanje", ona je i obavijest o sadašnjosti i prošlosti – bolje rečeno, suvremena povijest. Tako i ova mala nazupčana pravokutnica u čast bl. Augustina Kažotića nije pasivna, ona iznova vrednuje i priča o bl. Augustinu.

Vrijednost marke je 3,50 Kn – za frankiranje pisama u inozemstvo. Dakle, prvog hrvatskog blaženika ne želimo ostaviti kod kuće, ponovno ga šalje na put, ne u tuđinu nego u inozemstvo. I na taj način ponovno nas povezuje i omogućava zajedništvo sa svijetom.

A kao član Reda propovjednika i na taj specifičan način biti će iznova propovjednik onoga što je živio – navjestitelj Radosne vijesti!

I na kraju, zahvaljujem svima koji su doprinijeli i omogućili filatelističko putovanje bl. Augustina Kažotića. Bl. Augustine, želim Ti uspješno i blagoslovljeno filatelističko hodočašće!

KLOPČE

PROSLAVA 40. OBLJETNICE SVEĆENIŠTVA FR. DIETHARDA ZILSA

Ponovno se javljam iz Klopča, a otkud bih drugo? Ili se nigdje ništa ne događa ili se za naš Vjesnik samo ja javljam s onim što se događa? Meni se, izgleda, događaju samo proslave.

I ova je godina počela proslavom, važne, 40. obljetnice svećeništva našage subrata Dietharda Zilsa.

Još dok je živio ovdje u Klopču izrazio je želju slaviti taj jubilej u Bosni, ali u Sarajevu sa svojim kolegama profesorima u Bogosloviji. Moje mišljenje je pak bilo da bi to trebalo biti u Zenici jer je u ovoj Crkvi bio prisutan i djelatan. To sam i predložio, ali na tome se stalo.

Čovjeku se svašta u životu dogodi, posebno meni. Zaboravio sam i razgovor i slavlje i vrijeme kad bi trebalo biti. Sva sreća, uvijek postoji oni koji upamte. Ili ih je Bog obdario pamćenjem, ili zapišu na papir ili ubace u kompjutor? Ne znam! Mene, izgleda, nije obdario ni jednim ni drugim, a kompjutora nemam.

U ovom slučaju, upamtio je naš provincijal fr. Frano. On zna pomoću koje od ove tri mogućnosti. U svakom slučaju, nazvao me na telefon i priopćio: "Diethard slavi svoju 40. obljetnicu svećeništva u Zenici 22. veljače 2002.". Prisjetio sam se razgovora i uozbiljio, a ohrabrio me i Provincijal kazavši: "Neće te to puno okupirati, osim što moraš sve organizirati."

S Diethardom sam dogovorio kako to izvesti i koga sve pozvati. Pripreme su išle kako treba za misu u crkvi sv. Ilije te domjenak u Hrvatskom domu "Napredak". Svi koji su zaduženi obavili su svoj posao, a ja samo dočekujem goste.

Došao je Diethard sa svojom sestrom. Jedan fratar iz Bruxellesa je otkazao dolazak jer nije dobio vizu za BiH, inače je Poljak pa mu je potrebna. Jedan član Dominikanske obitelji iz Düsseldorfa dolazi u petak popodne. Taj dan došao je i Provincijal, a s njime i fr. Pero Čavar, fr. Alojz Čubelić i fr. Slavko Slišković. Na misu i zakusku pozvani su svi župljani, a veliki dio ih se i odazvao. Crkva je bila dobro popunjena, a propovijedao je Provincijal. Povezao je simboliku tog dana, naime bio je Kurban bajram, zatim sličicu s Diethardova ređenja – jedna srpska ikona, te njegov boravak među Hrvatima u Bosni, s ovom proslavom 40. godišnjice svećeništva. Pjevanje i govori bili su u stilu, a lijepi broj svećenika je koncelebrirao.

Domjenak je prošao u veselom i prijateljskom ozračju. Za glazbeni ugođaj pobrinulo se HKD Napredak. Čestitke i pozdravi dolaze po ustaljenom redu: domaćin, predstavnici Napretka, Kazališta i političkih struktura, zatim predstavnik sarajevske Bogoslovije dr. Marko Josipović, predstavnik zeničkih svećenika don Marin-

ko Grubišić i drugi. Oko stotinjak, a vjerojatno i više, uzvanika ugodno se osjećalo. Plesalo se, igralo i pjevalo u skladu s vremenom. Sve naknadne reakcije bile su pune pohvala. Mislim da će ova proslava ostati u ugodnom sjećanju, ne samo fr. Diethardu, nego i svim sudionicima te organizatorima.

Na kraju sam mu poželio, a činim to i ovim putem, da i 50. i 60. obljetnicu slavi u Zenici među starim prijateljima.

fr. Pero Jurič

ZAGREB - PEŠĆENICA

IZ SUSJEDSTVA *Župa bl. Augustina Kažotića*

Nekoliko dugih koraka i ispruženi pogled ispred, vodi vas u Župu bl. Augustina Kažotića. Razbacana po odvojcima i uvojcima, isprepletenu različitošću smiješi se svima koji tamo navrate. U sučeljavanju reljefnog izričaja zrcali se Crkva. Sve je u nekom ritmičkom pokretu koji poziva na igru. Ne tako dugo vremena nas dijeli od početka župnog rada, a već pomalo prestaje rad i prerasta u životno gibanje koje pak nudi harmonični osmijeh. Ispruženi toranj, obasjan križem vječnosti, poziva na buđenje i nudi mir. Silaznom putanjom od vrha, otvara se prostor koji podsjeća na prolaznost ovzemnoga i skupa nas povlači sebi u trajnost. Kišne kapi što ih nebo dariva čovjeku ponekad naruše sklad. No, one su toliko drage da postaju sastavnicom prostora. I ptice su negdje u blizini. Sve pomalo podsjeća na vrijeme idealnoga. No, buđenjem vidimo golotinju koja traži odjeću kako bi se upustila u mirni hod vremenom.

Unatoč uvjetima i uvjetovanostima, život lista stranice, piše nove i odjelotvoruje pisano. Nedaleko od Crkve, leži kapelica, koja godinama nudi svoj dušu. Upravo ovdje počiva jezgra svekolikog pastoralnog rada Nove župe. Svaki početak je dobra prigoda unijeti novo, odnosno obnoviti staro. U tom kontekstu smo započeli različite oblike djelovanja. Kako to uobičajava biti, plan rada kao nužno pomagalo realizaciji, oblikovan je u zajedničkom komuniciranju djelujućih, fr. Marinka, fr. Tomislava i mene pisajućeg. Dogovorene ideje prenijeli smo u život župe. Tako je na početku školske godine započeo s radom župni vjeronauk. Pri tome se nismo ograničili isključivo na prvopričesnike i krizmanike (kao one koji "moraju") nego smo istu mogućnost otvorili svima koji to žele, tj. svim osnovnoškolcima. Ovdje smo bili vođeni idejom stvaranja zajednice i života u zajednici, a ne određenom kombinatorikom moranja ili možebitnog dosađivanja. Također smo otvorili vrata vjeronaučne dvorane srednjoškolcima i studentima.

Živeći u nekom obliku nemira činili smo još neke korake u oplemenjivanju župne zajednice. Svoje mjesto su pronašli: dječji zbor, čitači i ministranti. Nakon lagane i vesele okupacije dječjim glasovima, prve korake bilježi i likovna radionica koja svojim kreacijama aktivno sudjeluje u izgradnji Crkve. Poučeni iskustvom započetak krećemo dalje. Njemačka radionica i tečaj talijanskog jezika, uz svesrdnu pomoć župnih volontera, pronalaze željeni prostor. U isto vrijeme započinje i dramska grupa "ICHTHYS" koja je pred ostvaranjem igrokaza. Isti ritam prati poučavanje iz hrvatskog jezika. Zbor "Osvit" nastavlja svoju djelatnu uobičajnost. Kao zadnja grupa koja je realizirala željene crtice i osvojila prostor pjesmom jest mješoviti zbor sv. Dominika. Zbor posebice veseli one koji dolaze na misu u 9 sati. Na kraju osvrta navodim još župni tjednik, tj. komunicirajuće sredstvo zajednice.

Svima vama koji zavirite u ovaj rječokaz u ime Župe bl. Augustina Kažotića želim SRETAN USKRS.

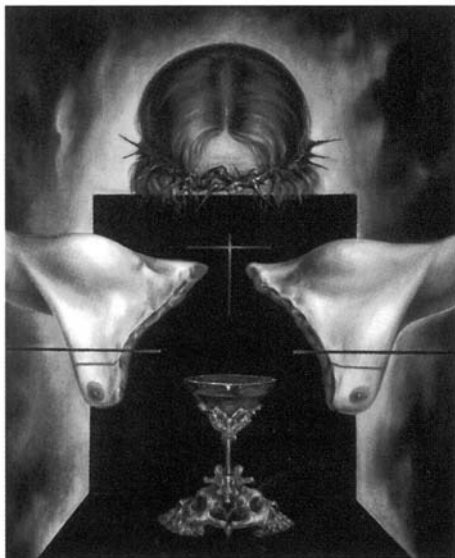
fr. Zvonko Džankić

AKTUALNOSTI

DIJALOG TEOLOGIJE I UMJETNOSTI

II. PEPELNICA UMJETNIKA

13. veljače 2002., u 18 sati

izložba

»ANATOMIJA KRISTA«

Dimitrije Popović

13. – 21. veljače 2002.

Dominikanski samostan, Dvorana «A. Kažotića»
Kontakova 1, 10000 Zagreb

Otvoreno: radnim danom od 18 do 20 sati,
nedjeljom od 10 do 13 i od 16 do 20 sati

U prijašnjim vremenima suradnja umjetnosti i kršćanske religije odvijala se manje više u harmoniji i skladu. Naime, od samih svojih početaka Crkva je bila najveća naručiteljica i čuvarica umjetnosti, koja je oslikavala i materijalno oblikovala teološke predstavke, iskustva vjere, pa čak i dogmatska naučavanja. Tako je umjetnost zapravo dugo vremena između ostalog bila (ili još jest!) vizualna teologija.

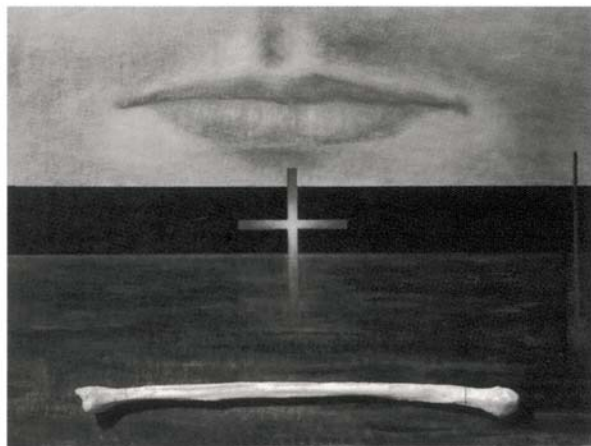
Pošto se, pak, umjetnost nakon stoljetne navedene službe u korist Crkve, negdje u 19. stoljeću oslobodila te ovisnosti, ona načelno pristupa teologiji kao suvereni partner i protivni se, s pravom, svakom obliku tutorstva. I danas umjetnost dobiva narudžbe za sakralne projekte, predmete i sl., no, na sustavnoj razini nikako da zaživi »desiderata« dijaloškog susreta nego se čak može govoriti o koegzistenciji jednih pored drugih.

Stoga ne začuđuje da današnji odnos umjetnosti i Crkve, pa i teologije na našim prostorima, uglavnom prouzrokovan uzajamnim nepoznavanjem ili čak autizmom, slovi kao opterećen.

S druge strane, sužavanje susreta samo na punktualnost interdisciplinarnog dodira, ili čak što više na naručiteljski ili nazdravičarski *event* reducira sadržajnost kako teološkog izričaja tako i umjetničkog stvaralaštva, što ni jednom ni drugom čimbeniku nije od interesa, a najmanje od koristi.

Projekt »Pepelnica umjetnosti« po drugi put želi potaknuti i upozoriti na nužnost dijaloga između teologije i umjetnosti, nipošto da bi se javno insceniralo pomiriteljsko shvaćanje koliko u doslovnom smislu riječi uzajamno priznanje autoriteta u izričaju kod traženja smisla, »lijepoga« i transcencije.

Frano Prcela, O.P.

Prizivajući jedna drugu, teologija i umjetnost pretvaraju ponekad svoju uzajamnost u dramatičnu dimenziju upitnosti. Kad se tomu doda i odnos stvaralaštva s Crkvom i liturgijom, prepreke na putu kojim bi umjetnost trebala stići u prostor crkve postaju to veće. Otvaranjem dijaloga nastoji se premostiti jaz međusobnog nerazumjevanja.

Premda teolozi tvrde da veze umjetnosti i teologije, unatoč znatnom razilaženju, nisu nikada potpuno prekinute, izgleda ipak da umjetnici i teolozi kroče paralelnim putovima što bi trebali voditi istom cilju. Kao razlog toj odvojenosti navodi se autonomija umjetnosti, koja se istrгла iz skuta Crkve, ne želeći više biti sluškinjom teologije. No, odnos umjetnosti i Crkve razlikuje se od odnosa umjetnosti i teologije. Stoga ne treba mješati teologiju s intitucijom (Crkvom). Da bi umjetnost mogla ići ukorak s teologijom, i obratno, nužno je obostrano poznavanje, dakle, teologa umjetnosti, a umjetnika teologije. Ali ni to nije dovoljno. Oni bi trebali uspostaviti i međusobnu komunikaciju.

Taj dijalog teologije i umjetnosti stvoren je početkom korizmenog razdoblja, na Pepelnicu u sklopu projekta "Pepelnica umjetnika", koji je iniciran lani u Dubrovniku u povodu darivanja "Vukovarskoga križa" Svetog Oca Ivana Pavla II. dominikanskomu samostanu Grada pod Srđem. Ove godine "Pepelnica umjetnika", zaslugom Frane Prcela, provincijala Hrvatske dominikanske provincije, odškrinula je vrata stvarnom susretu teologije i umjetnosti. U zagrebačkome samostanu upriličen je javni i otvoreni dijalog teologa i umjetnika. S jedne strane bili su teolozi prof. dr. Ivan Šaško i Frano Prcela, a s druge slikar Dimitrije Popović. No, to nisu bila dva tabora, već zajedništvo u kojem se pokušalo proniknuti u uzjamnu uvjetovanost umjetnosti i teologije.

Teologija se, naime, kako kaže provincijal Prcela, trudi učiniti razumljivim i privlačnim svijet duha, Boga i svega što je nevidljivo, transcendentno, te po znakovitim formulama izricati što je neizrecivo. Umjetnost, pak, ima sposobnost shvatiti i jedan i drugi oblik poruke pretvarajući to u boje, oblike i zvukove, koji pomažu intuiciju onoga koji gleda i sluša. I to ne lišava poruku njezine "transcendentalne vrijednosti i ozračja istine". Zbog toga teologija mora biti u dijalogu s umjetnicima, kaže Prcela.

Dimitrije Popović pozvan je na taj dijalog, ponajprije stoga što znatan dio njegova opusa pripada izabranoj sakralnoj temi Muke Kristove na koju se podsjećamo u korizmenom razdoblju.

A da Dimitrijevo djelo, koje su nazočni mogli vidjeti i na njegovoj prigodnoj izložbi "Anatomija Krista", postavljenoj u Kažotičevoj dvorani u kojoj se i vodila diskusija, ni u kom slučaju nije produkt samogledavanja, potvrdio je umjetnik opisujući proces stvaranja. U njemu je, kaže, potpuno odvojen od stvarnosti, u smislu da ne razmišlja ni o komunikacijskom posredovanju djela u nastajanju s konačnim njegovim posjednikom, niti o "ilustraciji" teološke poruke zbog koje se upušta u taj kreativni čin.

Teologija, pak, kako kaže dr. Ivan Šaško, iz svojih interesa želi čuvati umjetnosti kreativni prostor slobode, jer je kršćanstvo ponajprije stvaralačko, kreativno i ono očekuje od umjetnosti, da obavljajući svoje poslanje otkriva nove, skrivene djelatne crte biblijsko-kršćanske Predaje. Tu Crkva nema što izgubiti. Ona treba umjetničku eksperimentalnu hermeneutiku, čak i u opasnosti njezine ambivalentnosti.

Ušli smo u vrijeme korizme, u pripremu za vazmeno otajstvo, unutar kojega je veoma zanimljiva Velika subota koju B. Strauss i G. Steiner vide kao prostor za razmišljanje odnosa o teologiji i umjetnosti, kada kažu da se ona nalazi između Velikog petka, gdje pred grozotom koja se događa umjetnost nije moguća, i Uskrsa, gdje umjetnost više nije potrebna. No, umjetnost nam treba u prostoru između, baš kao i teologija. Tu je njihovo susretnište koje pretpostavlja izazovnost, tvrdi dr. Šaško.

Tako je to na teoretskoj razini. No, u praksi nespo razumi su izrazitiji. Kako opremiti prostor crkve umjetničkim djelima sakralne tematike? Tu više nije dovoljan dijalog teologije i umjetnosti. Sada treba uspostaviti dijalog Crkve i umjetnosti, a to je češće veća prepreka, jer tu u taj dijalog ulazi i liturgija. Dakle, umjetničko djelo treba biti u funkciji liturgije. Ako nije, onda je tu suvišno. Barem se tako tvrdi. No, je li uistinu sva umjetnička oprema sakralnih prostora u funkciji liturgije? I što to zapravo znači?

Prvo, da djela ne smiju ometati obred. A on se ne tako davno mijenjao tako da se svećenik u euharistijskom slavlju okrenuo puku, kojem je do tada uglavnom bio okrenut leđima, a usmjeren oltaru u dnu svetišta. Tom promjenom stradala su mnoga umjetnička djela, prepravljani povijesni oltari, čak su i kamene oltarske pregrade transformirane u nove oltarne menze (sjetimo se samo s kojom pažnjom čuvamo one srednjovjekovne). Tu također nije bilo dijaloga, a pokazalo se da se i funkcija umjetničkog djela može promijeniti u liturgijske svrhe.

U razgovoru u Kažotičevoj dvorani dotaknuto je i pitanje konkretnog umjetničkog djela, Dimitrijevog. Riječ je o Raspeću koje odstupa od klasičnog tipa ili uobičajene predodžbe te teme. Dimitrijevi pristup toj temi je radikalniji i odvažniji. Stvarajući nov ikonografski prizor, on anatomske rasčlanjuje Kristovo tijelo koje tako simbolizira lomljenje kruha, a kalež u kojem se skuplja Kristova krv iz rasječena tijela, pretvorbu krvi u vino. Rekli bismo da ta umjetnička interpretacija ima teološko uporište. Ali je drugačija, šokantna i ipak, čini se, za teologiju neprihvatljiva. Čak i ona manje radikalna varijanta raspeća prikazana s leđa, što je također neuobičajeno, ne nailazi na stvarno razumijevanje. Jedan od mogućih razloga je što je Krist tu ipak prikazan kao patnik, a ne kao povijesno tijelo u kome se može vidjeti sva snaga, dubina i gorčina Svevišnjega.

Osim toga, skrivenoga je lica, pa se ne može vidjeti ima li zaista otvorene oči koje govore da ga smrt nije pobijedila, da govore o Uskrsnuću koje Dimitrije isto tako umjetnički interpretira na posve osebujan način.

Ako je to razlog neprimjerenosti, onda ni Grünewaldov "Raspeti Krist" s Isenheimske oltara, koji je bio poticajno vrlo rano nadahnuće Dimitriju za umjetničko otvaranje toj temi, više nebi mogao naći mjesto u crkvi. Riječ je, naime, o djelu u kojem je tijelo raspetog Krista kao da su sve postaje Križnoga puta, muke i poniženja na njemu uslikane. Što više, klonule glave i zatvorenih očiju, on se doima kao leš koji se leđi od smrti, koji je na granici raspadanja. Problem je, očito, negdje drugdje.

Iako prepoznato kao umjetničko djelo o kojem se može teologizirati, prosudba o primjerenosti postava takvog Dimitrijeva Raspeća u crkvi ostaje otvorena, kao i pitanje tko je taj koji bi trebao o tome odlučiti. Činjenica je, pak, da se u svakoj crkvi nalazi raspelo. Prema tome ono je valjda u liturgijskoj funkciji. A Dimitrija je zanimala baš anatomija, taj zemaljski, ljudski aspekt Krista, odnosno spoj ljudskog i božanskog u jednoj osobi. Nesporazum još uvijek titra. Shvaćaju li teolozi umjetnički postulat, a umjetnici što je posao teologa, posebice kad je u pitanju crkva, uređenost prostora koje bi trebalo omogućiti percepciju svijeta?

I dr. Šaško ističe: kad uđete u stare crkve, imate sliku svijeta u koju je netko vjerovao, a kad uđem danas u crkvu, ja vidim ono u što ne vjerujem. Zato kažem da je susret teologije i umjetnosti prije svega spoznajno pitanje. Bilo bi mi drago da umjetnici s nama surađuju i pokušaju teološki govor pretočiti u obredni. Zajednički bi trebali osmisliti obredni program. Ali baš tu postoje nesporazumi, jer obično ono za što se kaže da je umjetnost ne odgovara liturgiji. Tako nam preostaje ponavljanje klišea, pa nam se događa da često kičom tjeramo umjetnost iz crkve. Zato nam je potreban taj dijalog.

A on je otvoreno počeo na "II pepelnicu umjetnika" na inicijativu dominikanaca s ciljem da se nastavi, kao dugogodišnji projekt koji će okupljati sve vrste umjetnika. Možda bi na sljedećem susretu trebali biti arhitekti koji se često olako prihvaćaju projektiranja crkve ne poznavajući osnove liturgije, dakle, funkcioniranja sakralnog prostora, lišavajući ga pritom i onog ozračja kontemplativnosti bez kojeg je nemoguće, uz svu pomoć drugih umjetnika, dobiti sliku svijeta u koji se vjeruje.

Vesna Kusin

Preuzeto iz "Vjesnika" od 17. veljače 2002, str. 19.

SVETE MISIJE

Župe Lešće na Dobri i Trošmarija

U vremenu od 10. do 17. veljače 2002. godine održali su misije u župama Lešće na Dobri i Trošmarija fr. Drago Kolimbatović iz dubrovačkog i fr. Ljudevit Josip Jeđud iz zagrebačkog samostana. Župama upravlja don Željko Kuten, svećenik gospičko-senjske biskupije. Obje župe sada broje oko 1350 duša.

U subotu 9. veljače odvezao je brat Gabrijel Posavec samostanskim autom misionare u Lešće na Dobri. Mjesto se nalazi u središnjem dijelu Hrvatske, u karlovačkoj županiji, desetak kilometara od magistralne ceste Zagreb-Senj, a spada u gospičko-senjsku biskupiju.

Župna crkva sv. Jurja mučenika nalazi se na maloj uzvišici usred župe. Sagrađena je u davnini, a prvi put se spominje 1722. godine u vizitaciji biskupa Pohmajevića. Pored glavnog oltara sv. Jurja ima i dva pokrajna oltara: sv. Magdalene i sv. Valentina. Strop i svetište su oslikani. Crkva ima dobre orgulje, a prve se spominju 1888. godine. Ispod crkve je smješten spomenik žrtvama partizanskog terora II. svjetskog i onima iz domovinskog rata, te mrtvačnica od koje vodi put na obližnje groblje.

Cesta dijeli crkvu od župnoga dvora. To je lijepa građevina na kat iza koje se prostire široko i dugo dvorište.

Nedaleko, ispod crkve se nalazi i osnovna škola. Ona ima svoj početak u župnom uredu za vrijeme župnika Pavla Mateša 1852. godine. Prva školska zgrada počela se graditi 1867. godine. U arhivu župe se čuva knjiga "Povijest školstva u župi sv. Jurja Lešće na Dobri 1852-1952.". Knjigu je napisao Mijo-Miško Jambrešić 1997. godine.

Tijek misijskih dana

Misije su započele u nedjelju, 10. veljače u crkvi Gospe od utjehe u Trošmariji u 10 sati. Ovo mjesto je udaljeno od Lešća 12 km ako se vozi autom po gorštačkoj, neasfaltiranoj cesti zvanoj "popov put", a unakolo asfaltnom cestom uz Bosiljevo ima 20 km.

Crkva je nekoć imala svoga župnika, a danas se vodi kao zasebna župa u brizi župnika iz Lešća. Crkva je okružena visokim zidom – nekad je tu bilo groblje – a sada rastu stabla lipe. Glavna svečanost, proštenje, održava se u prvu nedjelju u mjesecu srpnju uz "pohod bl. Djevice Marije" (po starom kalendaru). Prisustvuju Marijini štovatelji s raznih strana, ponajviše iz župa ogulinskog dekanata, pa zna biti i do četiri tisuće vjernika.

Otvorenje misija je bilo po našem dominikanskom obredniku: uz doček misionara na ulaznim vratima u crkvu, zaziv Duha Svetoga, župnikov pozdrav dobrodošlice i predanje križa, sv. Pisma, štole i ključa svetohraništa. Običaj je da nakon toga jedan

Crkva u Trošmariji

od misionara odgovori na pozdrav dobrodošlice uz poticaj da vjernici dolaze na bogoslužne susrete, a drugi misionar predvodi koncelebriranu misu i propovjeda. Misi je prisustvovalo osamdesetak duša. Po završetku bogoslužja misionari su se vratili u crkvu u Lešće. Obred otvorenja misija u 12 sati je ponovljen na isti način kao i prethodno. Bilo je prisutno oko 130 vjernika, a bogoslužje je potrajalo do 13,20 sati.

Poslije podne, u 16 sati, još se jednom ponovio obred otvorenja misija, ovaj put u mjestu Grabrk. Kapela sv. Križa je bila dupkom puna, natisnulo se do 80 osoba. Nakon mise, prema programu, je bio susret s djecom. Nazočilo je 23 djece od 1. do 8. razreda. Inače, ovo mjesto je 1936. godine imalo svoju školu koju su polazila djeca iz okolnih zaseoka: Mateša, Umola, Podumola, Bana, Solina i Špehara. S vremenom je škola postala i osmogodišnja, ali 2001. godine osmogodišnja škola je prestala s radom. Postoji velika bojazan da Grabrk ostane i bez osnovne škole četverogodišnjih razreda jer je u 2001. godini u svim tim zaseocima rođeno samo jedno dijete. Misijski program prvog dana je zaključen susretom s djecom i mladima u 18 sati u Lešću.

Kroz dane u tjednu raspored bogoslužja s propovjedima na misi je ostao trajan: u 11 sati je bila misa i propovjed u Lešću, u 14 sati u Trošmariji, u 17 sati u Grabrku, te večernja misa u 19 sati u Lešću. Nakon misa susret misionara sa ženama je bio u ponedjeljak, sa muževima u utorak, sa bračnim parovima u četvrtak, sa majkama i malom djecom u subotu, a s djecom i mladima u nedjelju, srijedu i subotu.

Od ponedjeljka pa do subote poslije podne, u slobodno vrijeme kada nisu bili sati bogoslužja, misionari su ispovjedali po zaseocima župe Trošmarija: Duga Gora, Tonkovići, Otok na Dobri, Malik, Bartolovići, Kneževići, - te po zaseocima župe Lešće na Dobri: Grabrk, Mateše, Dani, Bani, Gojaki, Soline, Umol, Podumol, Radočaji, Tomašići, Gorinci, Skukani, Špehari. Put je bio težak uz vrtače i kraške proplanke do pojedinačnih kuća. Misionari su obilazili u dva automobila i obišli su oko stotinu osoba. Sve su to bile starije, bolesne i nemoćne osobe. Po kućama žive većinom starci. Na pitanja: "gdje su im djeca", odgovarali bi: "po Kanadi, Australiji, Novom Zelandu, Švedskoj...".

Jedina osoba koja se za njih stvarno brine je župnik don Željko Kuten. On ih obilazi, odvozi u bolnicu, nabavlja lijekove... Njegova briga ide tako daleko da uz četiri groblja u mrtvačnicama postoje hladnjaci da bi tjelesa pokojnika mogla dočekati djecu i rodbinu iz dalekih zemalje svijeta kad dolaze na sprovod. Hladnjaci su kupljeni darom iseljenika, kao i auto-kombi kojim se prevoze djeca u školu i stariji u crkvu.

U petak je na sva tri mjesta blagoslovljen misijski križ sa označenom godinom 2002. i moljena posveta Srcu Isusovu. U subotu su propovjedi bile o Gospi uz posvetnu molitvu. Tog dana je obavljen i završetak misija u Grabrku uz poziv na sutrašnji svečani završetak uz prisutnost biskupa msgr. Mile Bogovića u Trošmariji ili u Lešću.

Završetak misija

Nedjeljno jutro je osvanulo kišno. Jučerašnji snijeg se zadržao. Prvi završetak je predviđen u Trošmariji. Msgr. Mile Bogović, biskup gospičko-senjski je stigao prvi vozeći sam, bez pratnje. Od 9,30 do 10,40 sati je trajala pontifikalna misa. Otac biskup je propovjedaao na temelju evanđelja prve korizmene nedjelje o bogatstvu, vlasti i slavi... Na kraju mise obavljen je svršetak misija. Uz oproštajnu riječ jednog od misionara i vraćanje križa, sv. Pisma, štole i ključa svetohraništa velečasnom župniku, otpjevan je "Tebe Boga hvalimo" i podijeljen završni blagoslov. Crkva je bila lijepo popunjena. Svima su prigodom izlaska iz crkve podijeljene sličice s likom sv. Dominika koji od Gospe prima kunicu.

Drugi svečani završetak je nakon toga bio u Lešću. Ponovio se obred završetka misija održan u Trošmariji, uz promjenu što je drugi misionar imao oproštajnu riječ. Bogoslužje je završilo u 13,25 sati. Svečani ručak je bio priređen u zgradi Toplica. Prigodom odlaska u 16,30 sati misionare je pozdravio

otac biskup, a nedugo iza toga oprostili su se od njih župnik i prisutni gosti. Po misionare je stigao brat Gabrijel i vratio ih u Zagreb.

Neka osobna zapažanja

Kraj u kojem se nalaze ove dvije župe je veoma lijep. Tlo je pokriveno kraškim vrtačama koje nazivaju drage. Ima ih bezbroj, manjih i većih, zapuštenih i travom obraslih, ali i još uvijek iskorištenih za sadnju krumpira, kukuruza i ostalih plodina. Domaćini mi ispričaju da su drage veoma plodne jer se u njih slijevaju minerali i prirodna gnojiva.

Priroda je čista i netaknuta. Posebno obilježje joj daje rijeka Dobra koja je bistra i šumovita sa svojim slapovima i kaskadama. Na putu prema Grabrku uz Umol i Podumol pružaju se prekrasni vidici na kanjone rijeke Dobre. Duboko se usjekla rijeka u stijene, a iznad nje se dižu šume većinom bjelogorice.

U mojim susretima sa starijim osobama prigodom ispovjedanja po kućama čuo sam da je nekad u ovom kraju bio rodovski suživot, u zadrugama. Znalo je u zadrugi biti i sedamdesetak duša, što malih, što velikih, što muških, što ženskih. Način življenja, mišljenja i umiranja bio je uhodan kroz duge godine prošlosti. Zadruga je imala kućnog starješinu koji je sa svojom ženom upravljao kućom, a svaki pojedini član te zajednice je mislio da je na svijetu zato da radi i sudjeluje u skladu suradnje s ostalim članovima zadruge. Svako izmicanje s puta što ga je označavao kućni starješina, značilo je zločin. Svatko je znao da ne može odseeliti niti se odijeliti i za sebe gospodariti. Po nekoliko je grana sačinjavalo jednu obitelj, koja je prema potrebi proširivala posjed jer je slobodne zemlje bilo dosta. To pokazuju imena zaseoka po prezimenima: Mateše, Radočaji, Tomašići, Bartolovići, Špehari, Skukani, Kneževići itd. Kako se rođenjem širila zadruga tako su se gradile nove kuće, u čemu su svi članovi obitelji pomagali. Raspoređeni su bili i na ostale poslove. Jedni su radili po dragama, drugi čuvali blago, treći krčili šikare ili dovozili drva za ogrijev i zimu, a ako se k tomu netko od muških uspio zaposliti dalje od kuće, donosio je novac kojim se onda kupovala sol, gvožđe, staklo i šećer, a ostale hrane je uvijek bilo dovoljno. Školska izobrazba nije bila svima dostupna radi udaljenosti zaseoka od škole te se još i danas susreće dosta nepismenih starih osoba.

Lička kuća

Vjerski život u zadrugama temeljio se na kršćanskom moralu. Svima je bilo znano koliko su važni crkveno i državno ustrojstvo u njihovom životu. Zato su gradili lijepe crkve, a kad je trebalo na vojnu graničarsku službu pozvani su odlazili s blagoslovom ukućana: "Ajte, s Božjim blagoslovom i ne sramotite nam imena".

Taj sklad je bio stvoren za one ljude, one prilike i ona vremena.

Ne bih smio zaboraviti napomenuti da je ovaj kraj spadao u Vojnu krajinu. Pokazuju to i imena mjesta, kao na pr. Trošmarija, prema njemačkom: Mariatrost. Na lijepoj crkvenoj zastavi je napisano: Gospa od utjehe. Ovdje se stoljećima branila granica i zaustavilo Turke da ovaj kraj nikada nisu zauzeli. Povijest

kraja upisana je u grobljima i spomenicima, a posebno su svježi spomenici partizanskog terora na kraju II. svjetskog rata. Mladi ljudi su jednostavno odvođeni i nikad se nije doznalo gdje su nestali. Tužno je i potresno gledati spomenike s jednakim prezimenima u dugom nizu, kako sam to zapazio pred crkvom u Lešću i na ulazu u mjesto Grabrk.

Novo vrijeme i nove svjetske prilike donijele su novi pogled na svijet i iznjedrile nove ljude. Prvi susreti s tim novim su bili kroz vojničke službe. Tu se moglo naučiti mnogo novoga što graničari kod kuća nisu znali. I mnogi se zapitao: što bi bilo s nama da smo se rodili u drugim prilikama i drugim mogućnostima? Te prilike i mogućnosti sve su se više otvarale u toku 20. stoljeća kad su mnogi osjetili da bi se mogao naći bolji i udobniji život od ustaljenog stoljetnom kolotečinom obiteljskog života u zadrugama rodnog kraja. I došlo je do odlazanja najprije u veća mjesta i gradove po domovini, a zatim preko oceana do daleke Kanade, Australije, Novog Zelanda, Švedske... Propaganda o boljem životu je išla od uha do uha, jedni su za sobom vodili druge. Gotovo da i nema kuće iz koje netko nije iseljen, a to se ponavlja i danas kada se mladež školuje i odlazi. Sela i zaseoci se prazne, više ljudi umire nego se rađa, pa nije začuđujuće da neki zaseoci gotovo izumiru.

Danas je u tom kraju najviše starijih domaćinstava. Ima doduše i nešto djece i mladih, ali jako malo.

Što bi trebalo poduzeti za obnovu ovog kraja?

Ponajprije bi trebalo povezati zaseoke boljim putovima, da bi lakše bilo doći do škole, crkve i radnih mjesta izvan naselja.

Stočarstvo je nekad bila važna grana privrede u ovom kraju. To ima i danas svoju budućnost. Da na to ukaže sumještanima prvi je nabavio ovce domaći Župnik.

Spas za ovaj kraj bi bio i u otvaranju privatnog obrta. Mnogi dijelovi Hrvatske su procvali upravo kroz tu djelatnost. Treba samo pronaći ljude koji će se toga prihvatiti. Možda takovi postoje među iseljenicima iz ovoga kraja koji bi se mogli vratiti u zavičaj i obnoviti ga. Mogu se već primijetiti i nove kuće uz putove i lakše pristupačna mjesta. Grade se vikend-kuće, a rijeka Dobra zove ribiče i ljubitelje prirode da se nadišu svježeg zraka.

Bolji uvjeti života, gospodarstveni procvat Hrvatske, zasigurno bi se odrazio i ovdje.

U danima ovih misija susreli smo se s ovim krajem i ljudima. Doznali smo za njihove radosti, trpljenja i nade. Tješili smo osamljene, izmirivali s Bogom pokornike, pozivali sve koji trpe da sjedine svoje patnje s Isusom Kristom na križu i Marijom Bogorodicom pod križem u molitvi za sebe, za svoje, za Crkvu i Domovinu. Bog gradi ljude kroz njegovu milost. Kada su ljudski životi dodirnuti milošću nastaje uvijek promjena na bolje. Bilo nam je važno da svi koje smo sretali to prihvate, a naročito oni čiji se ovozemaljski život bliži kraju, da u svom predanju Bogu posvete večer svoga života. Govorili smo iz srca navešćujući im vrednote Evanđelja i Boga u kojem je jedini cilj i sreća nas ljudi.

Naše propovjedi su odisale i domoljubljem sa željom da ovaj kraj ne izumre. Pozivali smo, posebno na staleškim susretima, da se mlađi parovi žrtvuju u ljubavi za prihvatanje novog djeteta, a da zatim čestitim obiteljskim odgojem obogate obitelji, župu, kraj i Domovinu.

fr. Ljudevit Josip Jeđud

IZ REDA

DUHOVNOST U ODJELU OSUĐENIKA NA SMRT

"Sve što mogu kazati, jest da je demon ušao u mene kad sam prvi puta pritisnuo okidač i nije me napustio u iduća dva tjedna". Ovim mi je riječima osuđenik blagoga glasa ispričao o djelima koja su ga dovela u ćeliju na odjelu osuđenika na smrt. Osuđenik, koji je bio moj učenik u petom i šestom razredu, bio je plavokosi mladić plavih očiju, energičan, inteligentan, živahan i očekivalo bi se s dobrom budućnošću pred njim. Međutim, ta budućnost je uništena ovisnošću o kokainu i alkoholu. Uništena? Ako je cilj života spoznati Boga, vjerovati u duhovnost i ući u zajedništvo s Bogom, onda je Gregg sigurno postigao cilj svoga života. Bio je to dug i mukotrpan put. Imala sam povlasticu neko vrijeme biti mu suputnikom.

Zaprepastio me novinski članak u kojemu je objavljena Greggova fotografija i opisan razarajući bijes koji ga je vodio kroz tri države i iza kojega je ostalo pet mrtvih i sedmero male djece bez majki. Znala sam da Gregg ima problema s drogom, ali ovo... to nisam mogla zamisliti. Radeći osam i pol godina u jednom centru za odvikavanje i, što je još važnije, i sama sam upoznala što je ovisnost, osobno sam znala što znači "odsutnost" i "crne rupe". Slušajući svoje srce, pisala sam Greggu kako bih izrazila moje suosjećanje, podršku i razumijevanje što znači ovisnost. Njegov odgovor me duboko potresao. On je bio pod utjecajem kokaina kad je počinio zločine, ali se sjeća svega što se događalo. Njegovo početno panično ponašanje kad je shvatio da su ga prepoznali dok je krao i koje je uzrkovalo hitac u jednu mladu ženu (s kojom je išao u školu i koja je bila majka petero djece), prema njegovim riječima, prepustilo je mjesto osjećaju da je demon ujedinio svoje snage s njegovim. I s njim je i krenuo. Zlo je postalo stvarnost. Sve je to bilo teško razumjeti, ne samo njemu, nego i meni. Naravno, bilo je to vrlo teško i za njegove roditelje i braću. Greggov otac je odvjetnik, dobar čovjek koji je svako jutro na misi. Majka mu je ugledna poslovna žena. Braća su časni ljudi, jedan javni bilježnik a drugi poduzetnik. Bol je bila nesnosna.

Greggovi otac i majka su odmah pozvali svoga župnika i molili ga da intervenira kod roditelja prve ubijene žene, kako bi ih susreli i izrazili svoju sućut, podršku te se ispričali za djela svoga sina. Žrtvini roditelji su započeli dugi hod, koji ih je razdirao, na putu oprostjenja čovjeku koji je uzeo život njihove kćeri. Ruth, majka ubijene žene, bila je član naše dominikanske obitelji kojoj sam ja nakon nekoliko godina postala ravnateljicom. Moj odnosi s Greggom i njegovom obitelji s jedne strane, te s Ruth s druge, morali su proći brojne napore u idućim godinama jer sam slušala patnje i jedne i druge obitelji.

Greggov duhovni hod intenziviran je dok je živio samoću odjela osuđenika na smrt. Zakompliciran je mentalnom bolešću koju je zatvorski psihijatar dijagnosticirao, ali nikada nije liječena. Njegov religiozni odgoj uzrokovao mu je nepodnošljivi osjećaj krivnje. Potpuno izoliranom u svojoj ćeliji, nije mu ostajao nikakav bijeg od svojih nasilnih djela. Bilo mu je teško vjerovati da mu Bog može oprostiti. Nije se usuđivao moliti Boga, ali je vjerovao da bi ga možda Marija, Isusova majka, mogla zagovarati. Njegove molitve Mariji izvirale su slobodno i poetično, a u njima su uvijek bile pristune i njegove žrtve te djeca koju je učinio siročadima. Njegovo kajanje bilo je iskreno, želja za otkupljenjem opipljiva. Ipak, ogroman strah priječio ga je da prihvati vidjeti Ruth i njezina muža Boba. Oni su, naime, nakon bolnih godina osobne evolucije prema oprost, izrazili želju da ga susretnu i iskažu svoj oprost. Nesposoban da samom sebi oprost, Greg se plašio susresti ih, naći se nasuprot njima, iako bi susret bio preko pregrade od neprobojna stakla i telefonom. "Što im mogu kazati?" pitao me. Kontakt je održavan dugo vremena samo putem pisama.

Patnje u odjelu osuđenika na smrt su brojne. Privilegij izlaska iz ćelije u betonirano i ograđeno dvorište, bio je rijedak. Obroke bi im gurnuli na pod ćelije kroz mali otvor i moralo ih se jesti na ležaju smještenom uz samu zahodsku školjku. Malo je bilo kontakata s drugim ljudima, a ako bi se dogodio posjet, svaki je započinjao i završavao kompletnim pregledom. U tom zatvoru, odjel osuđenika na smrt sagrađen je pod zemljom pa osuđenici nikada nisu vidjeli svjetlost dana, dok je klimatizacija rijetko funkcionirala. Amnesty International je upozoravao kako se tu često krše ljudska prava. Ipak, Gregg je tražio od svoga oca da ne protestira protiv toga jer bi se čuvari kasnije osvećivali osuđenicima. Kazao je kako zaslužuje takav tretman zbog onoga što je učinio. Tijekom deset godina koliko sam ga pratila u odjelu osuđenika na smrt, naša pisma i posjeti davali su sve više mjesta molitvi i postali intenzivno duhovni. Razgovarali smo o Svetom Pismu, mnogo smo vremena provodili razgovarajući o Bogu, molili smo zajedno. Ja sam molila Boga, našeg Oca i Majku, samu ljubav, a Gregg je molio Mariju. Bilo je teško gledati melankolični izraz koji bi mu se pojavio dok je slušao kako Bog ljubi i oprašta. Često bi kazao: "Uistinu se nadam da imaš pravo o Bogu koji ljubi i oprašta". Kako su naši kratki posjeti, mjesečni posjeti zatvorskog dušebrižnika, osjećaji i vjernost njegovih roditelja, mogli nadoknaditi strašnu svakodnevicu zatvora i nedostatak liječenja njegove mentalne bolesti? Gregg je provodio dane u učenju i molitvi, bez prigode za neki zanimljiv rad ili neku drugu aktivnost osim za dizanje utega i vježbanje u ćeliji te s vremena na vrijeme posjeta zatvorskoj knjižnici. Dakle, čitao je, molio i odlučio da svoj boravak u zatvoru približi na neki način monaškom načinu života. Često je postavljao pitanje "kako je to živjeti u zajednici, zajedno moliti u grupi, govoriti o Bogu, zajedno vjerovati i zajedno služiti? Kako naučiti biti poslušan Bogu i živjeti dublje život molitve?".

Kad se približio dan njegova pogubljenja, našoj je dominikanskoj zajednici darovao jednu malu naftnu bušotinu koju je posjedovao. Želio je da novac iskoristimo za naše poslanje kako bi bilo barem nešto dobra od njegova života. Prije smaknuća molio je oprostjenje od obitelji svojih žrtava. Zadnje su mu riječi bile jedna potresna molitva Mariji. Gregg ne bi nikako mogao vjerovati koliko je njegov intenzivni duhovni hod utjecao također dubinski na mene i na druge članove naše kongregacije. Sestre su i mene i njega podržavale u molitvi tijekom svih godina u odjelu osuđenika na smrt. Kongregacija se pokazala apsolutno nevjerojatnom u svojoj podršci Greggu. Kolektivno, sve smo se otvoreno izjasnile protiv smrtno kazne. Individualno, brojne sestre su pitale novosti o Greggu i molile me da mu kažem koliko im je drag te da mole za njega, a i da ga podsjetim kako ga i Bog također voli.

Večer uoči pogubljenja, naša je dominikanska zajednica organizirala molitvu za Gregga i njegove žrtve. Brojni prijatelji, Ruth, njezin muž i obitelj, računajući i djecu i unučad, svi su sudjelovali u molitvi. Ruth je čitala jedno pismo koje joj je Gregg uputio još jednom moleći oprostjenje i pripovijedajući zadnje trenutke njezine kćeri: njezinu smjernu molbu za život i mirno prihvaćanje nasilja. Osjećaji su bili duboki. Refren himna: "Ti koji ljubiš i praštaš, Gospodine neizmjerne dobrote, pun milosrđa, ti koji ljubiš i praštaš" odzvanjao je u mom srcu danima. Vjerujem da je Gregg napokon osjetio neizmjerne milosrđe i suosjećanje našega Boga ljubavi.

s. Renee Dreiling, dominikanka iz Kanzasa, SAD.

IDI 399, siječanj-veljača 2002, str. 23-24.

Prijevod: Ur.

POSEBNI PRILOG

SJEĆANJA IZ BOLA

Kako ove godine navršava 70. godina od gradnje naše "žute zgrade" u Bolu, slobodan sam iznijeti svoja sjećanja na to događanje, koje je bilo veoma važno za naše sjemenište i našu školu u Bolu.

U ljeto davne 1929. godine došao sam u naše sjemenište, u rodnom mi mjestu Bolu, sa željom da postanem dominikanac. Tada sam prvi put stupio u vrt samostana u kom su sjemeništarcji provodili slobodno vrijeme. Potpuno na zapadu je bio prostor u kom je bio zasađen naš dalmatinski kupus "raštika". A na istoku tog velikog prostora bilo je neko staro zdanje, građeno od velikih nejednakih kamenova "mozaične" bijelo-ružičaste boje koje se sada nalazi kao ograda puta ispod zida. Te zidine bez krova su stizale u visinu do prvog kata današnje "žute zgrade". To zdanje smo zvali "Babilonijom", a govorilo se da potječe iz VIII. stoljeća i da je bila utvrda protiv Saracena.

Godinu ranije, 1928., naša klasična gimnazija, u kojoj su primali srednjoškolsku naobrazbu naši sjemeništarcji, dobila je od državne prosvjetne vlasti naslov "Niža dominikanska klasična gimnazija s pravom javnosti" i kao takva morala je imati dolične školske prostorije. Zato su naši oci odlučili graditi novu školsku zgradu. Za mjesto te nove zgrade izabran je prostor na kom se nalazila "Babilonija" pa je ona srušena. Kasnije sam se često pitao kako to da su naši oci, od kojih su neki došli sa studija iz švicarskog Fribourga s najvišim znanstvenim naslovima, mogli učiniti takav "kulturocid", da se izrazim suvremenim rječnikom, i ukloniti taj povijesni spomenik?! Čovjeku zastaje pamet! Vjerujem da se kod nas u to vrijeme nije toliko vrednovala kulturna baština, ali oni dolaze iz stranog svijeta, gdje su zasigurno bila drugčija i naprednija mjerila!

Iz tog pripremanja terena za novu školsku zgradu upamtio sam četiri "slike". Svaka je povezana s nekim jačim duševnim doživljajem i tako mi je ostala u sjećanju.

Prva "slika", koja je pohranjena u pismohrani mog pamćenja, je obaranje užetima obavijenoga "volta" sa južne strane "Babilonije". To je bilo jednog predvečerja u proljeće 1931. godine. Grupa starijih naših sjemeništara sa gosp. Žustom Katićem iz Bola je obavljala taj smioni pothvat. Kako nikad nešto takva nisam vidio, dobro sam to upamtio.

Kad su uklonjeni zidovi te stare "mirine" ukazala se velika hrid, koju je trebalo slegnuti da bi se dobilo ravno tlo za gradnju zgrade. Jednom riječju: trebalo je miniranjem izravnati i primpremiti tlo. Miniranje je obavljao jedan Bolski zidar koji je uvijek imao "pipicu" u ustima i pušio. Po njoj smo ga i zvali "Pipica". Nije on to obavljao suvremenom bušilicom, već je neprestano macom lupao u trapanj i tako napravio rupu za eksploziv.

Dugo smo vremena nosili žalo s plaže Martinice jer je "žuta zgrada" sva sagrađena od betona. U ono vrijeme to nije bilo nikakva poteškoće jer turizma još nije bilo, a plaža je smatrana fratarskom.

Dobavilo se je mnogo limenih mašura. Na Martinici bi ih napunili žalom te po dvojicu u dugoj "procesiji" iza sv. Dominika nosili u samostanski vrt. Od donesenog žala nastao je ogromni pješčani stog. Svi smo u tom sudjelovali. Tako su prolazili školski odmori, a ponekad se i preko pojedinih satova nastave nosio pijesak.

Kasnije je jedna bracara od blizu dva vagona donosila žalo do puntina što je pred samostanom, a mi smo nosili uz stepenice u vrt. Put je bio mnogo kraći, ali je bilo penjanje! Vjerujem da se svakom sjemeništarcu ovo nošenje usijeklo u pamćenje, jer bili smo sjemeništarci u dobi od 11. do 16. godina.

Zgradu su gradili Međimurci. Od tih nekoliko ljudi, u mom su pamćenju ostali dvojica: Štef i Eged. (Usput napominjem da kad sam obavljao blagoslov kuća u župi Sv. Jurja u Trnju 1948. godine nalazio sam pojedince koji su gradili našu zgradu!). Pomagali su im bolski radnici. Već sam spomenuo da je zgrada građena od betona. Radnici su lopatama, takozvanim badilima, mješali cement i pijesak i tako pripremali beton, a mi smo ga u slobodno vrijeme raznosili mašurima. Po sebi je jasno, da kad smo mi imali nastavu ili nauk to su radili radnici. Kad se počela zgrada dizati, tad smo na vinč (vijak) dizali po četiri mašura puna betona. Kad bi radnici to pripravili, tada bi jedan od nas, koji je uz njih stajao, zviždukom dao znak a mi smo potezali užad i tako dizali u zrak. Bili smo podijeljeni u dvije grupe. U svakoj nas je bilo petnaestak. Ovo dizanje betona nama je bilo zanimljivo. Prošli bi smo čitavu dužinu zgrade trčeći i to nam je donosilo veselje!

U vrijeme gradnje došao je jedan veliki trabakul – teretni obalni jedrenjak sa dva jarbola – pun matuna (opeka). Bilo ih je 11 tisuća, i to onih punih, a ne šupljih. Stao je dolje pred puntinom, a mi smo ga, noseći po nekoliko matuna u rukama, iskrcavali. Dobro su nam "ocrvenili" ruke!

U sjećanju mi je ostala i krovna drvena konstrukcija na koju su stavljene ploče od salonita izrađene u Vranjicu kod Splita. Stavljali su ih radnici koji su došli iz te tvornice. A da su zaista bile dobar proizvod svjedoči što stoje već punih 70 godina i, koliko ja znam, nisu bile mjenjane.

Zgrada se brzo gradila. Bilo je dosta radnika, a i mi sjemeništarci smo puno pomagali, posebice u prenošenju žala i betona. Kad je zgrada bila dovršena dan joj je žutkasti namaz. Bila je prava ljepotica. No, kad je pala prva obilna kiša, a kako vapno nije bilo dobro "ugašeno", na mnogo mjesta namaz je nabubrio i otpao. To je našu ljepoticu nagrdilo, a godinama se opazalo.

Sjećam se da sam kao trećaš nastavio svoje školovanje u novosagrađenoj zgradi u rujnu 1932. Godine. Tako sam uvijek držao! Kako ovaj moj dopis sad postaje javan i podvrgnut prigovorima, želio sam to provjeriti. Putem brzoglasa sam kontaktirao našeg o. Tončija u Starom Gradu. Odgovorio mi je da već on imao malu maturu u njoj. Znači "žuta" zgrada je postala djelatna već u proljeće 1932. godine. Ali kako je to malo trajalo u školskoj 1931/1932. godini, meni uopće nije ostalo u pamćenju.

Ovdje ću spomenuti kako je ona bila "zauzeta" početkom školske 1932/1933. godine.

Prizemlje: Odmah nakon ulaza na glavna vrata zgrade s desne strane bila je direkcija, a s lijeve IV. razred. Ravno uz direkciju nalazio se III. razred. S druge strane vrata ispod stepenica bila je tijesna prostorija u kojoj su se spremali i pripremali "petromaksi" (limene svjetiljke koje su se punile s benzinom). To nam je u noći davalo rasvjetu jer struja još nije bila postavljena. Vrata koja su bila nasuprot glavnim vratima vodila su u sanitarni čvor. Ravno su bili zahodi, a lijevo sa strane "umivaonik" – oveća prostorija u kojoj se nalazilo dvadesetak pipa na kojima smo se prali.

Prvi kat: Desno je bio veliki razred koji je popodne služio kao učionica nas sjemeništaraca. Velika prostorija s pogledom prema moru bila je razred, a popodne učionica eksternistima. U toj je dvorani bila i pozornica. Nasuprot učionice sjemeništaraca nalazila se mala sobica o. podučitelja, a s lijeve strane zbornica i nakon nje školska knjižnica.

Drugi kat: Dva parketna spavalište za eksterniste, zahod, te s lijeve strane dvije sobe za vanjske profesore.

Podkrovlje: Prema zapadu je bila đaćka "rušnica" ("vestijar"). Svatko je imao malu stalažu za svoju odjeću. U jednom, recimo, ormaru četvorica su držala svoje rublje. Prema jugu je bila kapela. Kako su grede podkrovlja bile daskama pokrivene kapela je imala krasan izgled bogomolje. Svaki dan smo tu ima-

li svetu Misu. Tko pozna "žutu" zgradu odmah uoči da nije ostalo u njoj neiskorištena kutića. Za cipele je svatko imao svoju malu nišu u prolazu između "žute zgrade" i samostana dolje u prizemlju.

Blagovalište nam je bilo, gdje je sada "gostinjsko" blagovalište u samostanu, samo je po sredini bio jaki betonski zid koji je prostoriju dijelio na dvoje. Spavalište sjemeništara je bilo na prvom katu samostana.

Kako nisam sebi stavio u dužnost da napišem "studiju" o našoj "žutoj zgradi", već sam samo htio opisati moja sjećanja na njezinu gradnju i predstaviti sliku njezina "služenja" našim potrebama, smatram da sam ovim tome odgovorio.

Još sam slobodan spomenuti jednu, o njoj rečenu, izjavu. Poznata je ona: "Pisano ostaje!"

Kad sam već bio svećenik, naš učitelj i ravnatelj gimnazije o. dr. Anđelko Rabadan, je pričao, kako je naš stari fratar, o. Egidije Karelović, koga smo zvali padre Đidi, jednom prigodom kazao da bi trebalo nad vratima "žute zgrade" staviti ploču s natpisom: "Omnibus contradicentibus" (Dok su svi prigovarali). Očito je da naš o. Đidi stvar uopćava! Ipak, bilo je i onih naših otaca koji su prigovarali gradnji ove zgrade! Meni je ona osobno draga, jer je uza nju povezan veliki dio mog života, kao učenika, a još više kao dužnosnika u našem poslijeratnom sjemeništu.

fr. Kerubin Mekjavić

NAŠI POKOJNICI

UZORITI KARDINAL FRANJO KUHARIĆ

1919. - 2002.

+ Franjo Kard. Kuharić

KARDINAL FRANJO KUHARIĆ zagrebački nadbiskup i metropolita u miru

“Obredi moga pokopa neka budu prožeti vjerom u život vječni, u uskrsnuće tijela. Uvijek sam čvrsto i radosno vjerovao u tu Božju istinu o čovjeku. To je najsvetija, najpotresnija i najsudbonosnija istina o postojanju čovjeka. Posljednje stvari stoje pred svakim čovjekom kao konačna stvarnost pred kojom stoji naš posljednji izbor: prihvatiti zauvijek Božju Ljubav ili je zauvijek odbaciti. Uvijek sam o toj istini rado razmišljao; rado sam je propovijedao. U tome je sav smisao i bit našeg postojanja. Zato je smrt sveti trenutak rađanja za vječnost. Kad budete čitali ovu oporuku, ja ću već proći kroz iskustvo toga otajstvenog prijelaza i susreta s božanskim Suceom. Kakva spoznaja! Nova i vječna! Ljudima na zemlji nepriopćiva! Istina je otkrivena!

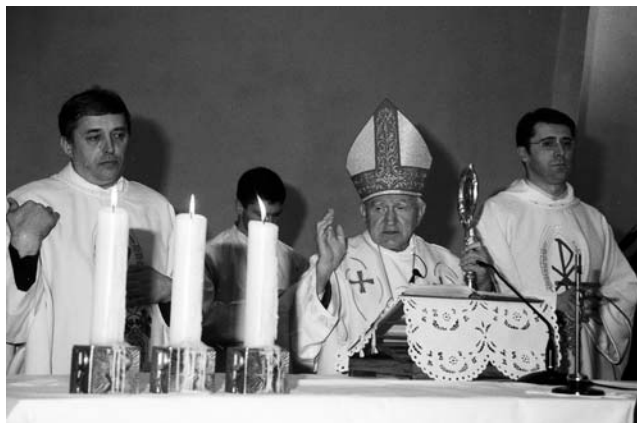
Prijatelji, samo to je važno.”

Iz Oporuke kardinala Franje Kuharića

- rođen 15. travnja 1919. u Pribiću
- za prezbitera zaređen 15. srpnja 1945. u Zagrebu
- kapelan u Radoboju te župnik u Rakovom Potoku, Sv. Martinu pod Okićem i Samoboru
- za pomoćnog biskupa zaređen 3. svibnja 1964.
- sudionik II. Vatikanskog sabora
- apostolskim administratorom Zagrebačke nadbiskupije imenovan 20. kolovoza 1969. godine
- nadbiskupom zagrebačkim imenovan 16. lipnja 1970.
- za predsjednika BKJ izabran u rujnu 1970. godine
- na konzistoriju 2. veljače 1983. godine papa Ivan Pavao II. uvrstio ga je u Kardinalski zbor
- za prvog predsjednika Hrvatske biskupske konferencije izabran 8. lipnja 1993. godine
- član Kongregacije za kler, Kongregacije za bogoštovlje i Kongregacije za biskupe
- umirovljen 5. srpnja 1997., a službu zagrebačkog nadbiskupa, nakon uspostave Požeške i Varaždinske biskupije, svom je nasljedniku mons. Josipu Bozaniću predao 4. listopada 1997. godine
- blago u Gospodinu preminuo 11. ožujka 2002. godine

22. travnja 2001. uзорiti kardinal Franjo Kuharić predvodio je misno slavlje i podijelio sakrament potvrde u našoj novoj župi na Peščenici, a nakon toga se zadržao s braćom na objedu i prijateljskom druženju.

Uzoriti Kardinale HVALA!

“Kao zagrebački nadbiskup i metropolita molim svoju veliku duhovnu obitelj - zagrebačku nadbiskupiju i cijelu Crkvu u hrvatskom narodu da čuva i živi cjelovitu katoličku vjeru u osobnom, obiteljskom i narodnom životu. ‘Istina će vas osloboditi!’ (Iv 8, 32). Božje zapovijedi su temelj života svakog čovjeka, obitelji i naroda.”

Iz Oporuke kardinala Franje Kuharića

SADRŽAJ

Uvodna riječ fr. Provincijala	3
IZ PROVINCIJALATA	
Iz Provincijalata	6
Zapisnik XII. sjednice Provincijskog vijeća	7
Obljetnice u 2002. godini	8
Neki važniji termini fr. Provincijala	9
IZ ŽIVOTA PROVINCIJE	
Susret interesenata za Red u Dubrovniku	11
Sastanak mladih svećenika	12
Kako prevesti izraze <i>capitulum generale, capitulum provinciale i consilium provinciale?</i>	14
Značajna trilogija o Tominoj estetici	15
IZ NAŠIH ZAJEDNICA	
ZAGREB	
Tjedan knjige	16
Dominikanci i srednjovjekovna sveučilišna Europa	17
Predstavljena poštanska marka s likom bl. Augustina Kažotića	23
KLOPČE	
Proslava 40. obljetnice svećeništva fr. Dietharda Zilsa	24
ZAGREB - PEŠĆENICA	
Iz susjedstva	25
AKTUALNOSTI	
Dijalog teologije i umjetnosti	26
Svete misije	29
IZ REDA	
Duhovnost u odjelu osuđenika na smrt	33
POSEBNI PRILOG	
Sjećanja iz Bola	35
NAŠI POKOJNICI	
Uzoriti kardinal Franjo Kuharić	38

VJESNIK HRVATSKE DOMINIKANSKE PROVINCIJE

IZDAJE: Dominikanski provincijalat, Kontakova 1, 10000 Zagreb

UREDNIK: fr. Slavko Slišković

ODGOVARA: fr. Frano Prcela, provincijal

GRAFIČKO OBLIKOVANJE OMOTA: Ivica Lozina

GRAFIČKA PRIPREMA I TISAK: DENONA d.o.o., Zagreb

